

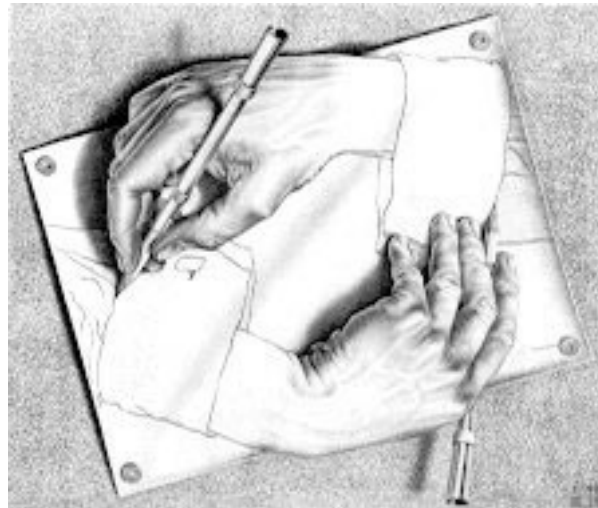
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ ΘΕΩΡΙΑΣ

και

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ «ΕΚΦΡΑΣΗ ΕΚΘΕΣΗ»

ΤΗΣ Β' ΛΥΚΕΙΟΥ

Γ. Νταουλτζής, Αρ. Τσουκαντάς

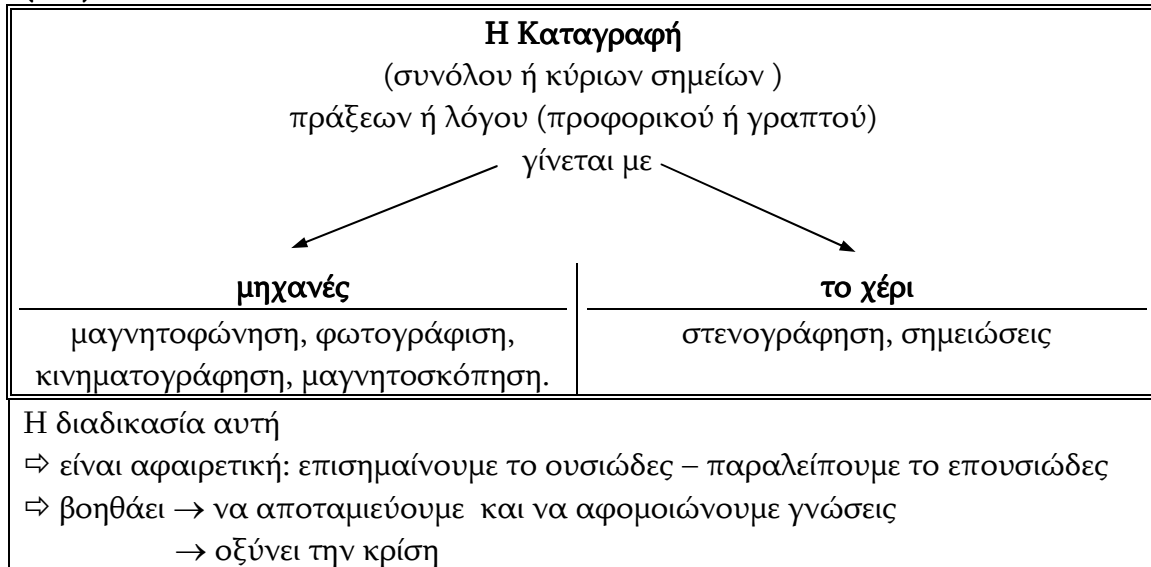
ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΚΛΑΔΟΣ ΛΥΚΕΙΟΥ

Εσωτερικές Εκδόσεις Εκπαιδευτηρίων Δούκα

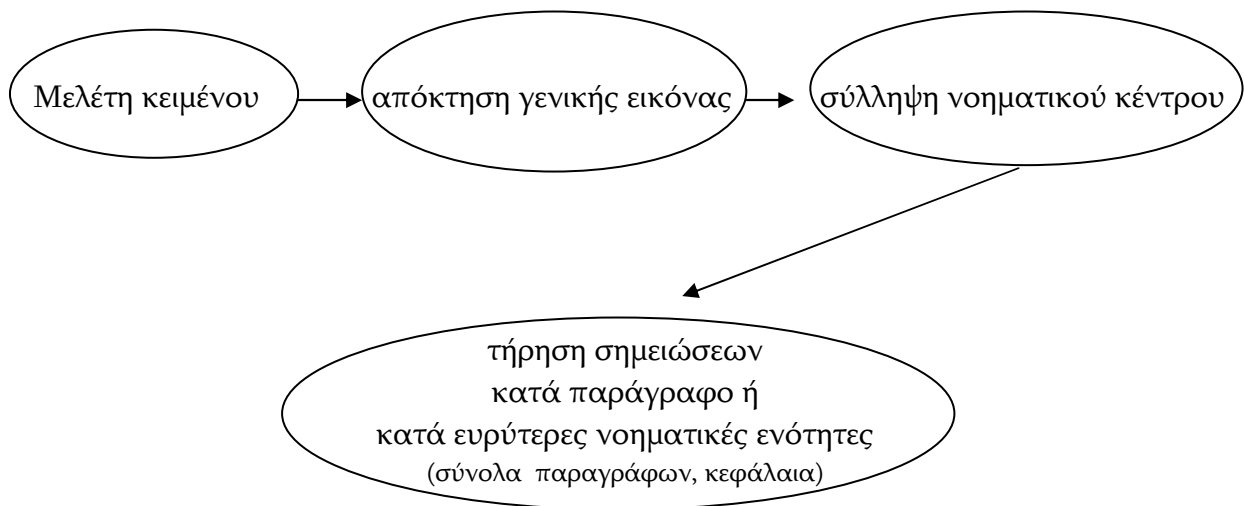
ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ι. ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ (239) (240)

Α. Σημειώσεις από γραπτό λόγο (241)

1. Κρατώ σημειώσεις κατά παράγραφο (243)

α. εντοπίζω τα κύρια συστατικά της παραγράφου → **το θέμα** (από τη θεματική περίοδο)
(243) → τις **σημαντικές λεπτομέρειες**
(υπογραμμίζοντας τις λέξεις-κλειδιά)

⇒ συγκεντρώνοντας τις σημειώσεις από κάθε παράγραφο = έχουμε τα κύρια σημεία του κειμένου

β. παρουσιάζω παραλλαγές σημειώσεων από τη ίδια παράγραφο (245-246)

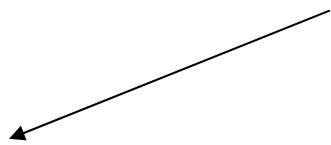
Οι σημειώσεις → ποικίλλουν → κατά άτομο
↓
→ ανάλογα με τον επιδιωκόμενο σκοπό

έχουν προσωπικό χαρακτήρα (τηλεγραφική ή όχι διατύπωση, με αριθμηση, με συντομογραφίες, με σύμβολα, με διάγραμμα ...)

γ. χρησιμοποιώ τον πλαγιότιτλο της παραγράφου για να κρατήσω σημειώσεις (247)

Το θέμα της παραγράφου το εντοπίζω από τη θεματική περίοδο, ή από το νοηματικό κέντρο

δ. επισημαίνω τις διαρθρωτικές (συνδετικές) λέξεις/φράσεις (248)

που → οργανώνουν το κείμενο
→ συνδέουν το κείμενο
→ δείχνουν τη συλλογιστική πορεία

ΔΗΛΩΝΟΥΝ

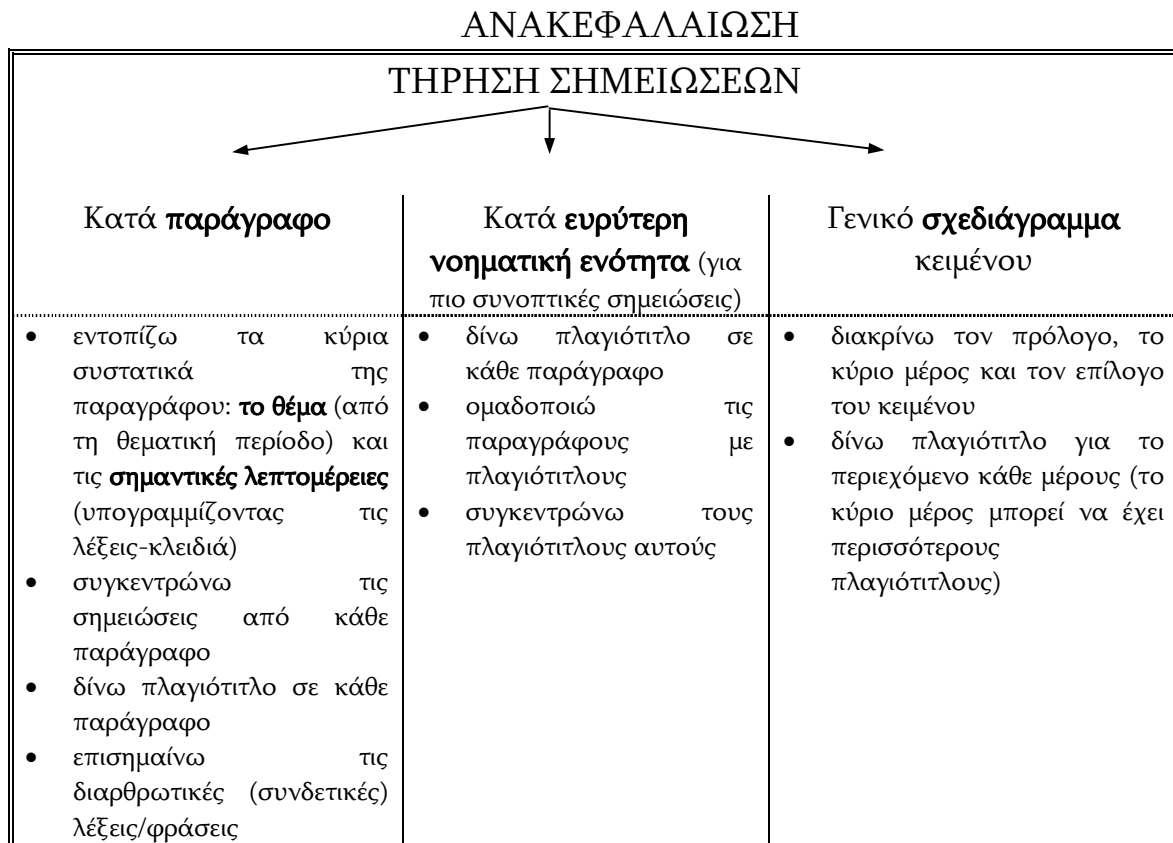
1. ΑΙΤΙΟ- ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ
2. ΑΝΤΙΘΕΣΗ
3. ΠΡΟΣΘΕΣΗ-ΑΠΑΡΙΘΜΗΣΗ
3. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ
4. ΕΜΦΑΣΗ
7. ΧΡΟΝΙΚΗ ΣΧΕΣΗ
8. ΌΡΟ – ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΗ
9. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ

2. Εργάζομαι σε ευρύτερες νοηματικές ενότητες και κρατώ σημειώσεις (249)

✳ Ευρύτερες νοηματικές ενότητες = κεφάλαια βιβλίου, πρόλογος – κύριο μέρος – επίλογος κειμένου, σύνολο παραγράφων με ίδιο νοηματικό κέντρο

Στους πλαγιότιτλους των ευρύτερων νοηματικών ενότητων φτάνω από τους πλαγιότιτλους των παραγράφων

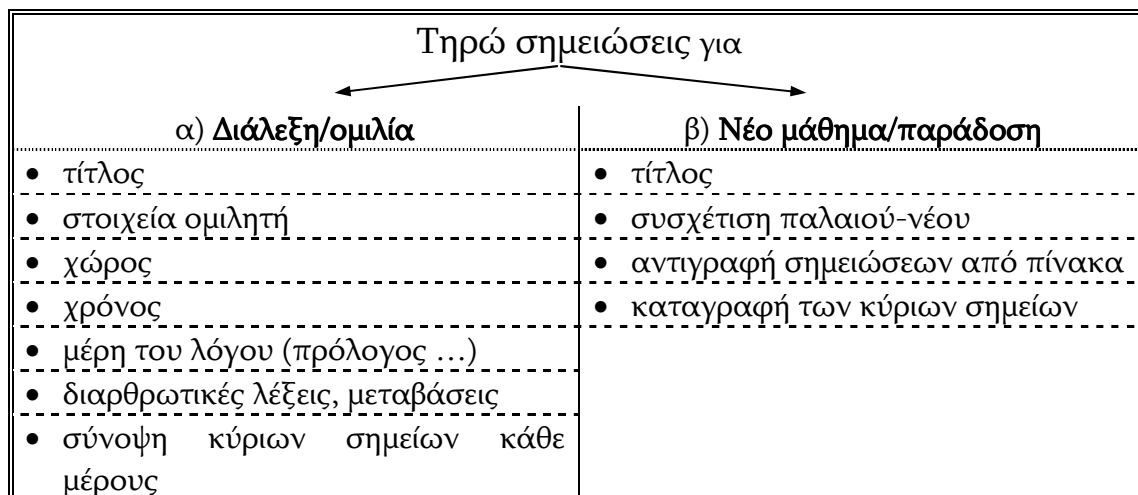
3. Από τις σημειώσεις προχωρώ στο διάγραμμα του κειμένου (253)

B. Σημειώσεις από τον προφορικό λόγο (258)

Δυσκολίες

- εφήμερος χαρακτήρας
- συνεχής - αδιάκοπη ροή (όχι επαναθεώρηση)
- ιδιαιτερότητα ομιλητή (άρθρωση, ρυθμός, ένταση ..)
- πλατειασμοί
- συνθήκες ακρόασης (θόρυβοι, απροθυμία, ακουστική χώρα)

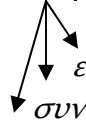

II. ΠΕΡΙΛΗΨΗ

A. Περίληψη γραπτού λόγου (262)

1. Πώς οδηγούμαι στην

περίληψη

εκτενή ⇒ βασιζόμαστε στη θεματική περίοδο και τις λεπτομέρειες της κάθε παραγράφου

συνοπτική ⇒ βασιζόμαστε σε πλαγιότιτλους παραγράφων ή ευρύτερων νοηματικών ενοτήτων
από το διάγραμμα του κειμένου

Στην περίληψη

1. επισημαίνω το θεματικό κέντρο (στην αρχή)
2. προσέχω τις διαρθρωτικές λέξεις ⇒ επισημαίνω τη συλλογιστική πορεία του συγγραφέα
3. επιλέγω ενεργητική ή παθητική σύνταξη

2. Τι πρέπει να προσέχω σε μια περίληψη (263)

Αποφεύγω	Επιδιώκω
<ul style="list-style-type: none"> ■ υπερβολική αφαίρεση ■ υπερβολική γενίκευση ■ μίμηση ύφους συγγραφέα ■ αυτούσιες φράσεις κειμένου ■ σχολιασμό 	<ul style="list-style-type: none"> ■ την αναλογία γενικών θέσεων και παραδειγμάτων ■ εισαγωγικά στις λέξεις από το κείμενο ■ αντικειμενικότητα

Η έκταση της περίληψης εξαρτάται από

1. έκταση κειμένου
2. ποιότητα κειμένου
3. σκοπό που τη γράφουμε
4. προσωπικές ικανότητες

Ο σκοπός της περίληψης επηρεάζει το λόγο μας

4. εξετάζω τη χρήση της ενεργητικής και της παθητικής σύνταξης σε μια περίληψη (266)

Ενεργητική σύνταξη	Παθητική σύνταξη
<ul style="list-style-type: none"> ➤ τονίζει το πρόσωπο/πράγμα που δρα ➤ το γραμματικό υποκείμενο συμπίπτει με το λογικό υποκείμενο 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ τονίζει το αποτέλεσμα της ενέργειας του υποκειμένου ➤ το λογικό υποκείμενο δηλώνεται έμμεσα με το ποιητικό αίτιο (που παραλείπεται όταν εννοείται εύκολα, είναι άγνωστο, δεν θέλουμε να το δηλώσουμε) ➤ αποκτά ποικιλία η πλοκή του λόγου

2. Παρουσιάζω (σε προφορικό και γραπτό λόγο) περίληψη μιας συζήτησης (276)

1. αναφέρω χρόνο, τόπο, αντικείμενο, πρόσωπα
2. παρουσιάζω σε πλάγιο λόγο τα κύρια σημεία του λόγου των ομιλητών (τηρώ τη σειρά ομιλίας του καθενός)
3. παρεμβάλλω (προαιρετικά) αυτούσιες φράσεις
4. εκθέτω πορίσματα – αποφάσεις της συζήτησης

Η ΕΙΔΗΣΗ

I. Η ΕΙΔΗΣΗ ΚΑΙ ΤΟ ΣΧΟΛΙΟ

Το γεγονός και το σχόλιο στην είδηση (14)

Η δημοσιογραφική είδηση	
➤ Είναι μια σύντομη αφήγηση με σκοπό την ενημέρωση του αναγνώστη.	
➤ Χαρακτηριστικά:	
✓ εφήμερη	↙ σύντομη (πυκνή) ↘ εύληπτη (σαφής)
✓ απευθύνεται σε διαφορετικούς ανθρώπους → πρέπει να είναι	
✓ διαβάζεται σε περιορισμένο χρόνο	

Δημοσιογραφία			
Ειδησεογραφία (ανακοινώνει γεγονότα με εξακριβωμένα στοιχεία και τρόπο αντικειμενικό => το αποδεχόμαστε)		Ερμηνευτική δημοσιογραφία (ερμηνεύει γεγονότα κατά τη γνώμη και το συναίσθημα του συντάκτη => να είμαστε επιφυλακτικοί)	
“Καθαρή” είδηση	Είδηση με σχόλιο	Άρθρο	Σχόλιο
		Χρονο-γράφημα	Γελοιο-γραφία
		↓	↓
		Περιέχει τη γνώμη του γράφοντος σχετικά με ειδικό θέμα	Σύντομη κρίση για γεγονότα, πρόσωπα, πράξεις
		Σχολιασμός επίκαιρων γεγονότων με τρόπο εύθυμο	Εικόνα που αναφέρεται σε γεγονότα, πρόσωπα, πράξεις, τονίζοντας το κωμικό στοιχείο

■ Συνήθως, Σχόλιο και Γεγονός διαπλέκονται. Τότε ο αναγνώστης καλείται να Διακρίνει το ένα από το άλλο.

Η ΣΤΙΣΗ ΕΙΝΑΙ ΣΧΟΛΙΟ (17)			
! Θαυμασμός, απορία, εντύπωση από κάτι απίστευτο ή ανόητο Ειρωνεία, αμφιβολία, περιφρόνηση	(;) Αμφισβήτηση	“” Έμφαση, μεταφορική χρήση του λόγου

2. Προβολή και διαφοροποίηση της είδησης (18)

ΠΡΟΒΟΛΗ ΤΗΣ ΕΙΔΗΣΗΣ				
Τίτλος	Θέση	Έκταση	Απουσία	Εικόνες
μέγεθος, χρώμα στοιχείων	σελιδοποίηση	της ανάλυσης	“θάψιμο” της είδησης	παραστατικότητα
<p>Αυτές οι επιλογές συνιστούν έμμεσο σχόλιο και εξαρτώνται από:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ τη θέση του δημοσιογράφου και της εφημερίδας απέναντι στη σχετική είδηση (πολιτική "γραμμή", συμφέροντα κ.ά.) ■ την ιεράρχηση των ειδήσεων της ημέρας. 				

Διαφοροποίηση της είδησης

Το μήνυμα γίνεται δεκτό με διαφορετικό τρόπο από κάθε αναγνώστη ανάλογα με

- α. τις γνώσεις του
- β. τα βιώματα, τις εμπειρίες του τις σχετικές με το θέμα
- γ. τη θέση του για το θέμα

20	
Παρεμβολή ξένου σχόλιου στην είδηση	
<p>Με ειδικές λέξεις/φράσεις ("Ανακοινώθηκε", "όπως δήλωσε" κ.α.)</p>	<p>Με σημεία στίξης (εισαγωγικά, παρένθεση, παύλες, πλάγια γράμματα)</p>

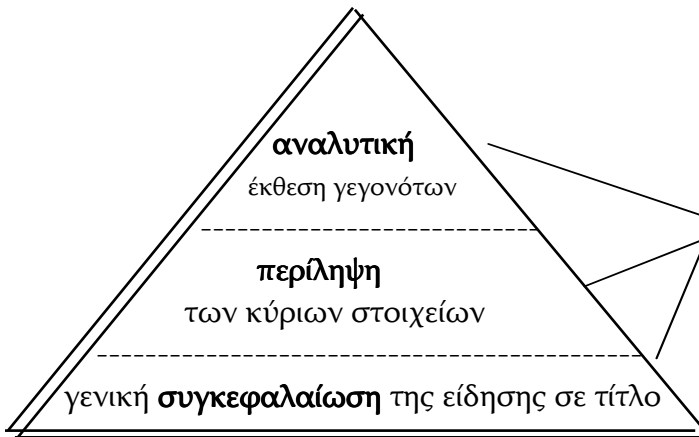
(21)

<p>Διαπλοκή γεγονότος (αντικειμενικού στοιχείου) με το σχόλιο (υποκειμενικό στοιχείο)</p>	
<p>Αποτέλεσμα αρνητικό Παραπλάνηση του αναγνώστη όταν το σχόλιο δεν είναι ευδιάκριτο</p>	<p>Αποτέλεσμα θετικό Διαφώτιση του αναγνώστη, όταν είναι αντιληπτή η διαφορά του σχόλιου από το γεγονός</p>

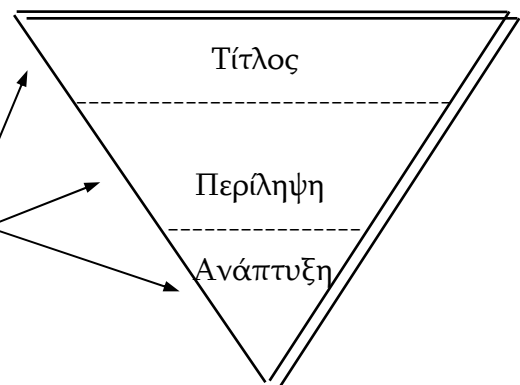
II. Η ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΕΙΔΗΣΗΣ

1. Η οργάνωση της είδησης (33)

Στάδια εργασίας για τη σύνταξη μιας είδησης
(Κανονική “πυραμίδα”)

Η παρουσίαση της είδησης
(Ανεστραμμένη “πυραμίδα”)

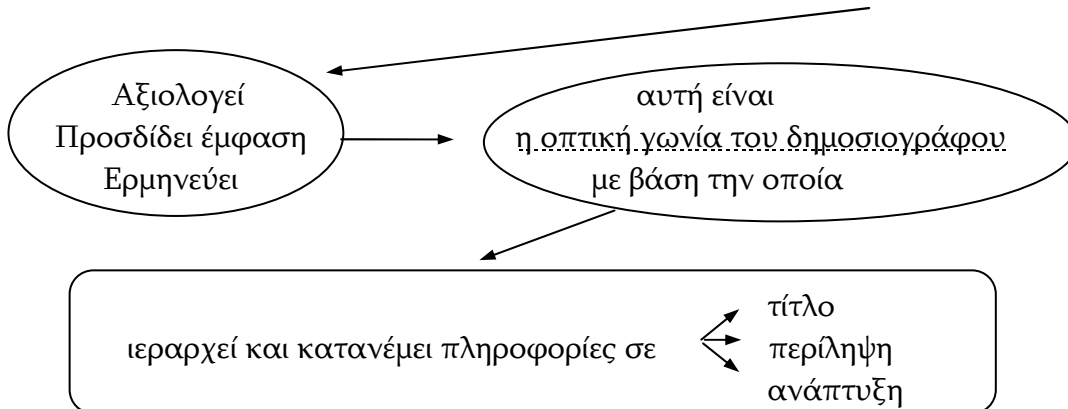
ΕΙΔΗΣΗ		
ΔΟΜΗ	ΕΚΤΑΣΗ	ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ
Τίτλος	Μία περίοδος	Γενικό
Περίληψη	Μία ή περισσότερες παράγραφοι	Ειδικό
Ανάπτυξη	Μία ή περισσότερες παράγραφοι	Αναλυτικό

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗΣ	
Γεγονότος	Προσώπου
<ul style="list-style-type: none"> ■ τόπος (πού) ■ χρόνος (πότε) ■ τρόπος (πώς) ■ αίτια (γιατί) ■ σκοπός (προς τι) ■ αποτέλεσμα (τι) 	<ul style="list-style-type: none"> ■ καταγωγή (πού) ■ ηλικία (πότε) ■ όνομα (ποιος) ■ επάγγελμα (τι) ■ ιδιαίτερο χαρακτηριστικό

Δημοσιογραφικοί κανόνες				
συντομία	σαφήνεια	ακρίβεια	απλότητα	ελκυστικότητα

2. Η οπτική γωνία του δημοσιογράφου στην είδηση (36)

Ο δημοσιογράφος δεν καταγράφει τα γεγονότα ουδέτερα, αλλά:

Ο τίτλος της είδησης (39)

1. ΕΛΚΕΙ το ενδιαφέρον με αναφορά σε → λογική
→ συναίσθημα
2. ΠΛΗΡΟΦΟΡΕΙ για το περιεχόμενο της είδησης
3. ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΕΙ το δημοσίευμα από άλλα με ίδιο περιεχόμενο

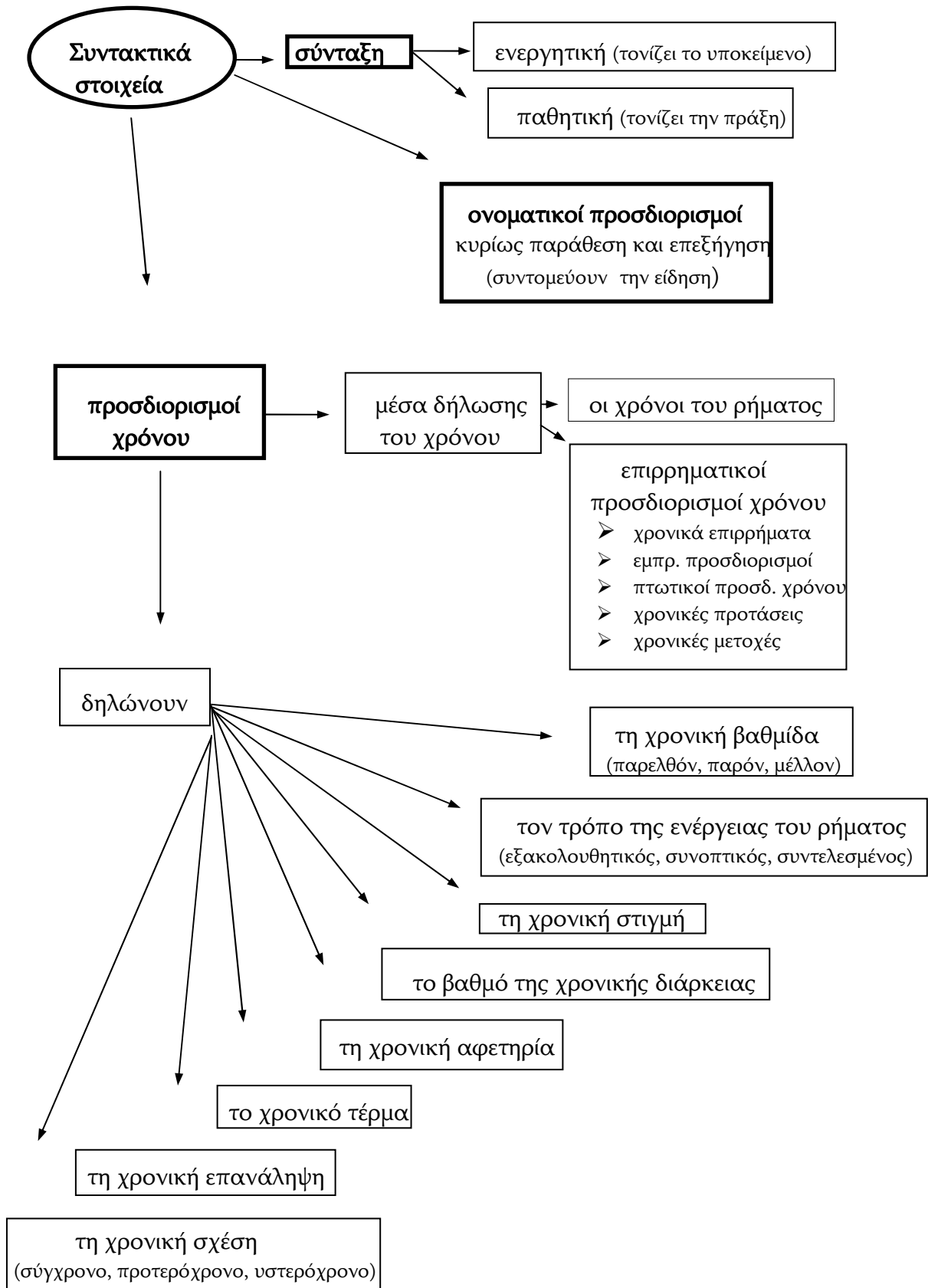
Συντακτικά στοιχεία στην είδηση (43)

A. η σειρά των λεκτικών συνόλων στην είδηση (43)

Δεν ακολουθείται πάντα η κανονική σειρά των όρων της πρότασης (Υποκ. → Ρ. → Αντικ. ...) αλλά: επιλέγεται από το δημοσιογράφο, ανάλογα μ' αυτό που θέλει να τονίσει. Έτσι π.χ. όταν

Τονίζει	Αρχίζει με
■ πρόσωπο	• Υποκείμενο (ο Γ. πήγε στην Πάτρα χτες)
■ τόπο	• Τοπικό προσδιορισμό (στην Πάτρα πήγε)
■ χρόνο	• Χρονικό προσδιορισμό (χτες πήγε στην ...)
■ πράξη	• Ρήμα (πήγε στην Πάτρα ο ...)

Σελ 45, 46

5. Το σχόλιο πάνω σε μια είδηση (48)

ερμηνεύει αξιολογεί εκθέτει την άποψη του δημοσιογράφου για ένα γεγονός

Οργάνωση του λόγου (σελ. 63-68)

Ιεράρχηση ειδήσεων - Κριτήρια (Τα «αστέρια της είδησης»)

Τα 4 Ε

Επικαιρότητα	Εγγύτητα	Εκκρεμότητα	Εκρηκτικότητα
<i>όσο πιο παλιό τόσο πιο αδιάφορο</i>	<i>πόσο κοντά συμβαίνει</i>	<i>αν εξελίσσεται</i>	<i>αν κρύβει ή φανερώνει σύγκρουση</i>

Τα 4 Σ

Σπουδαιότητα	Σπανιότητα	Συγκίνηση	Συνέπειες
<i>μεγάλης ή μικρής σημασίας</i>	<i>κεντρίζει την περιέργεια</i>	<i>ενεργοποιεί τα συναισθήματα</i>	<i>σημαντικές ή ασήμαντες -θετικές ή όχι</i>

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΕΙΔΗ

(73)

ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑΤΙΚΗ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ	
Περιεχόμενο	Εκθέτει ζωή και έργο αξιόλογου ανθρώπου που έδρασε και επηρέασε την κοινωνία
Χαρακτήρας	Υποκειμενικός. Ο (αυτο)βιογράφος καταγράφει στοιχεία που επιλέγει Άλλα τονίζει, άλλα αποσιωπά
Σκοπός	Έμμεσα διδακτικός
Προσφορά	<ul style="list-style-type: none"> ■ Προσέγγιση ιστορικού προσώπου ■ Γενική προσέγγιση χαρακτηριστικών της ανθρώπινης προσωπικότητας ■ Προσέγγιση μιας εποχής ■ Διασκέδαση - ικανοποίηση περιέργειας
Σχέση	→ με τη Λογοτεχνία (περισσότερο) → με την Ιστορία (λιγότερο)

Διαφορές

Η ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑΤΙΚΗ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ		
προσεγγίζει περισσότερο τη λογοτεχνία	φροντίζει περισσότερο το ύφος	προσθέτει φανταστικά στοιχεία

(77)

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ	
Περιεχόμενο	Σύντομη αναφορά στη ζωή και το έργο ιστορικού προσώπου. Περιέχει γεγονότα και σχόλια
Σκοπός	Ενημέρωση – πληροφόρηση
Ύφος	Τυπικό – ουδέτερο

ΔΟΜΗ (Βιογραφικού σημειώματος)	
Ζ	■ καταγωγή
Ω	■ Σπουδές
Η	■ Βιοπορισμός → θάνατος
	■ Χαρακτήρας
Ε	■ Γενικός χαρακτηρισμός (είδος)
Ρ	■ Ποιότητα → θέμα
Γ	→ κλίμα
Ο	→ γλώσσα
	→ σύνθεση
	■ Έκδοση → πριν
	→ πρόσφατα

ΑΥΤΟΒΙΟΓΡΑΦΙΑ (85)

- * Ισχύουν όσα και για τη Βιογραφία
- * Διαφορές → Αφήγηση σε α' πρόσωπο
 - Καταγραφή προσωπικών σκέψεων και εκτιμήσεων
 - Υποκειμενικός χαρακτήρας

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ ΜΕ ΑΥΤΟΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ (85)

- * Είναι παραλλαγή της αυτοβιογραφίας (βλ. προηγούμενα)

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑΤΙΚΗ ΑΥΤΟΒΙΟΓΡΑΦΙΑ (σε σχέση με την Αυτοβιογραφία)			
έντονη πλοκή	αφήγηση σε γ' πρόσωπο	απευθύνεται στο συναίσθημα	μεγαλύτερη χρήση λογοτεχνικών στοιχείων

ΑΥΤΟΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ (86-89)

- (βλ. Βιογραφικό Σημείωμα)

Το ΑΥΤΟΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ (σε σχέση με το Βιογραφικό Σημείωμα) έχει		
Έχει υποκειμενικό χαρακτήρα	μικρότερη πληρότητα	σκοπό ΣΥΝΗΘΩΣ πρακτικό (πρόσληψη-υποτροφία). Τότε προβάλλει ειδικά στοιχεία που απαιτούνται. (σπουδές, βαθμολογία ...)
Συχνά ο συγγραφέας σχολιάζει έμμεσα τη ζωή του, παραλείποντας ή προβάλλοντας κάποια γεγονότα		
Συνηθισμένες θεματικές ενότητες του βιογραφικού σημειώματος:		
→ Προσωπικά στοιχεία		
→ Στόχοι – φιλοδοξίες		
→ Εκπαίδευση (ξεκινώ από τον πιο πρόσφατο και σημαντικό τίτλο σπουδών)		
→ Σεμινάρια – συνεχής κατάρτιση – σχετικός τίτλος		
→ Επαγγελματική εμπειρία (χρόνος, τίτλος θέσης, όνομα εταιρίας, καθήκοντα – πρόγραμμα πρακτικής άσκησης)		
→ Διακρίσεις (π.χ. υποτροφίες)		
→ Ξένες γλώσσες		
→ Άλλες γνώσεις (π.χ. Η/Υ)		
→ Προσωπικά ενδιαφέροντα - χόμπι		
→ Συστάσεις (επιγραμματικά)		

(104)

ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ	
Περιεχόμενο	<ul style="list-style-type: none"> ■ Ιστορική αφήγηση που αναφέρεται σε πρόσωπα ή γεγονότα που συνδέθηκαν με τον συγγραφέα ■ τα παρακολούθησε ο συγγραφέας ■ πρωταγωνίστησε σ' αυτά ο συγγραφέας
Χαρακτήρας	<ul style="list-style-type: none"> ■ Προσωπικός, υποκειμενικός (συναίσθηματικά φορτισμένος)

(108)

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ	
Περιεχόμενο	καταγραφή στοιχείων με χρονολογική τάξη
Είδη	<ul style="list-style-type: none"> ■ επαγγελματικά ■ υπηρεσιακά (στρατιωτικά, ναυτικά) ■ ατομικά (κυρίως)
Χαρακτήρας	προσωπικός – άμεσο
Ύφος	λιτό - περιεκτικό - οικείο - καθημερινό
Διαφορά από Απομνημονεύματα	μιλούν για σύγχρονα γεγονότα

(112) ΣΥΣΤΑΤΙΚΗ ΕΠΙΣΤΟΛΗ	
Περιεχόμενο	αναφορά στοιχείων από τη ζωή και τα προσόντα, πείρα, προετοιμασία με σύντομο χαρακτηρισμό που βεβαιώνει την καταλληλότητα κάποιου για κάποιο σκοπό (πρόσληψη, υποτροφία .)
Ύφος	επίσημο - τυπικό
Διαφορά από Βιογραφικό Σημείωμα	περιέχει στοιχεία <u>ειδικά</u> (ζωής, έργου) και <u>ακριβή</u>
Γράφεται από	πρόσωπο αναγνωρισμένου κύρους με βαρύνουσα γνώμη για το ήθος και τις γνώσεις του υποψηφίου
Χαρακτηρισμός	Θετική, ουδέτερη, αρνητική, πολύ θερμή, συγκρατημένη, ψυχρή

ΔΟΜΗ ΣΥΣΤΑΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ	
Προλογικά στοιχεία	✓ Ο γράφων πληροφορεί για το χρόνο και την ποιότητα της σχέσης του με τον υποψήφιο και προτάσσει τη γενική θέση του
Στοιχεία ανάπτυξης	✓ Αναφορά προσόντων ή/και ελαττωμάτων του υποψηφίου
Επιλογικά στοιχεία	✓ Προτροπή ή αποτροπή για πρόσληψη

Συνέντευξη για πρόσληψη (βλ. σελ. 117-118)

I. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΚΑΙ ΚΡΙΤΙΚΗ ΕΝΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ

(158)

Η ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΝΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ					
συγγραφέας	τίτλος	είδος	εκδοτικός οίκος	τόπος έκδοσης	χρόνος έκδοσης
Τα στοιχεία αυτά (όταν παραπέμπουμε σε βιβλίο) πρέπει να αναφέρονται					
Ο Επιμελητής έκδοσης επιλέγει → μορφή παραπομπής (μέγεθος γραμμάτων, σημεία στίξης) → ακολουθεί συγκεκριμένο σύστημα					

(159)

ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ	
Τα βασικά στοιχεία του βιβλίου δίνονται στο → εξώφυλλο → εσώφυλλο	
Πρόσθετες πληροφορίες δίνονται σε → οπισθόφυλλο → πίνακα περιεχομένων	
Σκοπός → η ενημέρωση των αναγνωστών → η προβολή του βιβλίου (δημιουργία ενδιαφέροντος - επιθυμίας ανάγνωσης)	
Οι βιβλιοπαραρτήσεις στον Τύπο → περιγράφουν → σχολιάζουν	ενημερώνουν τον αναγνώστη προβάλλουν το βιβλίο
Οι βιβλιοπαραρτήσεις διαφέρουν στον αριθμό των σχολίων, την έκταση και το πλήθος, την οργάνωση των πληροφοριών	

(163)

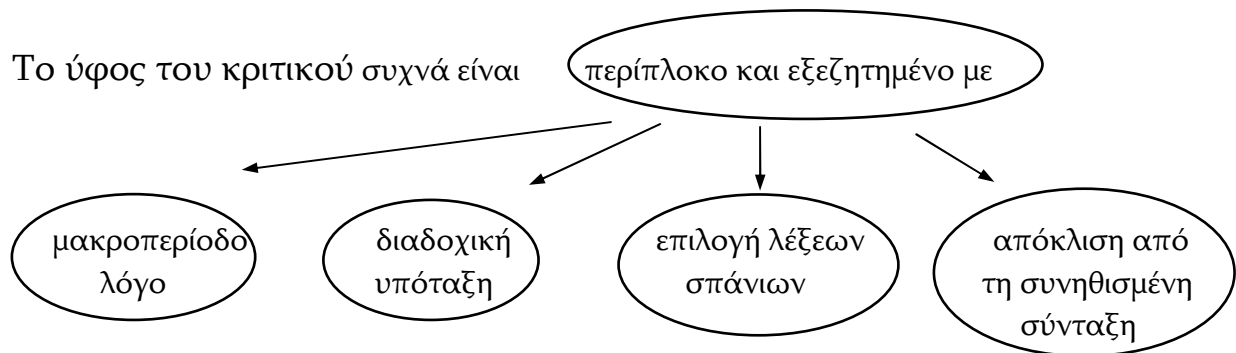
ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΤΙΚΗ - ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ (διαφορές)			
Είδος	Περιεχόμενο	Προϋποθέσεις	Σκοπός
Βιβλιοκριτική	<ul style="list-style-type: none"> Αναλυτικές πληροφορίες Σχόλια Τεκμήρια 	<ul style="list-style-type: none"> Μελέτη σε βάθος Υπογραφή 	<ul style="list-style-type: none"> Κρίση Αξιολόγηση
Βιβλιοπαραρτίαση	<ul style="list-style-type: none"> Βασικά στοιχεία Πρόσθετες πληροφορίες 	<ul style="list-style-type: none"> Επιφανειακή μελέτη Όχι απαραίτητα υπογραφή 	<ul style="list-style-type: none"> Ενημέρωση αναγνώστη Προβολή βιβλίου
Προσοχή! Η διάκριση βιβλιοκριτικής και βιβλιοπαραρτίασης είναι δύσκολή όταν η βιβλιοπαραρτίαση έχει στόχο να επηρεάσει τους αναγνώστες. Τότε περιέχει ΑΡΚΕΤΑ ΣΧΟΛΙΑ.			

(163)

Η ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΚΡΙΤΙΚΗ Παρουσιάζει συνοπτικά πληροφορίες για								
συγγραφέα	τόπο δράσης	χρόνο δράσης	"πρώτη ύλη" (π.χ. παιδικές μνήμες, εργασιακό περιβάλλον κ.λπ.)	υπόθεση	κύρια πρόσωπα	Αποσπάσματα άλλων κριτικών	παραθέματα από το βιβλίο	διαπιστώσεις, αξιολογικές κρίσεις για το στόχο του συγγραφέα, τον τίτλο, τη σύνθεση, την πλοκή, τα μέσα, τον τρόπο γραφής (αφήγηση, περιγραφή, διάλογο, γλώσσα, ύφος)

Κριτική άλλων κειμένων (170)

Η ΚΡΙΤΙΚΗ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΥ εξετάζει					
διδασκτικό υλικό	οργάνωση υλικού	διδασκτικούς στόχους	παιδαγωγικούς στόχους	ομοιογένεια	δυσκολία

* Το Περίπλοκο Ύφος είναι μειονέκτημα όταν δυσχεραίνει την επικοινωνία

Οι αναφορικές προτάσεις

(178)

(το περιεχόμενό τους αναφέρεται σε ένα όρο ή στο περιεχόμενο μιας άλλης πρότασης)

Διακρίνονται σε

- ⇒ αναφορικές ονοματικές → εισάγονται με αναφορικές αντωνυμίες
 - χρησιμοποιούνται συνήθως ως → υποκείμενα
 - αντικείμενα,
 - ονοματικοί προσδιορισμοί (επεξήγηση, παράθεση)
- ⇒ αναφορικές επιρρηματικές → εισάγονται με → αναφορικά επιρρήματα
 - αναφορικούς επιρρηματικούς προσδιορισμούς
 - προσδιορίζουν → επίρρημα
 - άλλους επιρρηματικούς προσδιορισμούς

Άλλη διάκριση των αναφορικών προτάσεων

- ⇒ προσδιοριστικές → είναι αναγκαίοι προσδιορισμοί της προηγούμενης πρότασης
 - δε χωρίζονται με κόμμα από τον ονοματικό όρο στον οποίο αναφέρονται
- ⇒ παραθετικές/προσθετικές → δεν αποτελούν απαραίτητο συμπλήρωμα της πρότασης
 - χωρίζονται από τον ονοματικό όρο στον οποίο αναφέρονται
 - με κόμμα, παύλες, παρενθέσεις

ΣΗΜΕΙΩΣΗ 1.

Για τη θεωρία της «Οργάνωσης λόγου», που περιλαμβάνεται στο σχολικό βιβλίο βλ. στο τεύχος «Η παράγραφος».

ΣΗΜΕΙΩΣΗ 2.

Ορισμένες από τις ασκήσεις που περιλαμβάνονται στο παρόν τεύχος έχουν επιλεγεί από το βιβλίο του Κ.Ε.Ε.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Η ΕΙΔΗΣΗ

✍ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Το ξένο σχόλιο στις παρακάτω ειδήσεις να ενσωματωθεί σε πλάγιο λόγο στην πρόταση του δημοσιογράφου:
 - (α) *«Το νέο Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης θα διευρύνει το εικαστικό πεδίο», επισημαίνει ο καθηγητής της ιστορίας της τέχνης, πρόεδρος του τμήματος Αρχαιολογίας κ. Χ.*
 - (β) *Σοβαρούς κινδύνους για την υγεία των οδηγών και των επιβατών κρύβουν τα βακτήρια και οι μύκητες που συγκεντρώνονται στα κλιματιστικά των αυτοκινήτων. Την ανησυχητική αυτή διαπίστωση έκαναν ειδικοί μετά από μελέτες σε κλιματιστικά έξι αυτοκινητοβιομηχανιών.*
2. Να επιλέξετε από τις εφημερίδες και να παρουσιάσετε στην τάξη δύο ειδήσεις με παρεμβολή ξένου σχολίου. Μία όπου το ξένο σχόλιο να παρουσιάζεται σε ευθύ λόγο, όπως ακριβώς ειπώθηκε, και μία όπου το ξένο σχόλιο να παρουσιάζεται από τον δημοσιογράφο σε πλάγιο λόγο. Στη συνέχεια, να μετατρέψετε στις δύο ειδήσεις τον ευθύ σε πλάγιο και τον πλάγιο σε ευθύ λόγο.
3. Δίπλα στις παρακάτω ειδήσεις να σημειώσετε [Γ], αν το γεγονός δε συνοδεύεται από σχόλιο, [Γ/Σ], αν το γεγονός συνοδεύεται από σχόλιο διαχωρισμένο απ' αυτό, [Γ+Σ], αν το γεγονός συνοδεύεται από διαπλεκόμενο μ' αυτό σχόλιο. Για τις ειδήσεις του τύπου [Γ+Σ] να διακρίνετε το γεγονός από το σχόλιο και να διερευνήσετε πώς ο δημοσιογράφος επιτυγχάνει τη διαπλοκή τους.
 - (α) *Με τη νομισματική αναταραχή να διατηρεί αμείωτη την ένταση στην οικονομία και να δημιουργεί προϋποθέσεις για νέους, ίσως και ισχυρότερους, κλυδωνισμούς στο προσεχές διάστημα, η κυβέρνηση προσανατολίζεται σε διαρθρωτικές επεμβάσεις στις αστικές συγκοινωνίες, θέλοντας να ενισχύσει την αξιοπιστία της και να καταδείξει στις αγορές ότι είναι σταθερά προσανατολισμένη στην Ευρώπη.*
 - (β) *Η κυβέρνηση, προσκολλημένη στον αναχρονισμό και τον μικροκομματισμό, είπε «όχι» στις εκσυγχρονιστικές προτάσεις της αντιπολίτευσης για τα ιδιωτικά πανεπιστήμια.*
 - (γ) *Οι εμφανιζόμενες από τη ΔΕΗ ως αναπόφευκτες ανατιμήσεις στο ηλεκτρικό ρεύμα συνδυάζονται με το γεγονός ότι η ηλεκτρική ενέργεια είναι, κατά τη διοίκηση της ΔΕΗ, υποτιμολογημένη σήμερα σε ποσοστό 25% με 30%.*
 - (δ) *Χιλιάδες οικοδομές, κυρίως πολυκατοικίες, που έχουν ανεγερθεί εδώ και δεκαετίες με τις διατάξεις της δόμησης εντός σχεδίου, κηρύσσονται παράνομες με πρόσφατη απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας.*

(ε) Καταβάλλει κάθε δυνατή προσπάθεια η Άγκυρα για να πείσει ότι δεν προτιμά τον διάλογο, ακολουθώντας την επίδειξη δύναμης ως... επιχείρημα.

(στ) Επικυρώθηκε ο διορισμός του Χ ως πρωθυπουργού από το κοινοβούλιο της Γιουγκοσλαβίας. Ο διορισμός αυτός θεωρείται πλήγμα στην ισοτιμία του Μαυροβουνίου με τη Σερβία, εντός της Γιουγκοσλαβικής Ομοσπονδίας, καθώς ο Χ διετέλεσε πρόεδρος της μικροσκοπικής δημοκρατίας.

(ζ) Το Συμβούλιο Σύνδεσης Ευρωπαϊκής Ένωσης - Τουρκίας θα συνέλθει τη Δευτέρα, με τους 14 εταίρους να παρουσιάζουν τη θέση τους και την Ελλάδα, τελείως απομονωμένη, να παρουσιάζει τη δική της.

(η) Νέος γύρος κινητοποιήσεων των αστυνομικών για τη συνεχιζόμενη από την κυβέρνηση καθυστέρηση της επίλυσης ζωτικών προβλημάτων τους.

(θ) Συστάσεις για συμπληρωματικά μέτρα, τα οποία είναι αναγκαία για να συνεχίσει η ισχνή πρόοδος της ελληνικής οικονομίας, απευθύνει στην ελληνική κυβέρνηση η Κομισιόν.

(ι) 230.000 στρέμματα «δώρο» στους καταπατητές.

(ια) Ξαφνικά χτες η κυβέρνηση ανήγγειλε την κατάρτιση νομοσχεδίου που θα ρυθμίζει τα θέματα της ψηφιακής τηλεόρασης. Η είδηση που ανακοινώθηκε από τον Υπουργό Τύπου - μετά τη θύελλα των τελευταίων ημερών για την κυβερνητική απραξία στο θέμα της ψηφιακής τηλεόρασης - προκάλεσε την εύλογη αντίδραση της αντιπολίτευσης.

(ιβ) Αθώος παμψηφεί!

2. Στη σελ. 22 του σχολικού βιβλίου παρατίθεται απόσπασμα από το βιβλίο του Umberto Eco «Η σημειολογία στην καθημερινή ζωή», όπου ο διακεκριμένος στοχαστής υποστηρίζει ως αρχή της δημοσιογραφίας τον διαχωρισμό της είδησης από το σχόλιο.

(α) Συμφωνείτε ή διαφωνείτε και γιατί;

(β) Ποιον κίνδυνο για το ύφος του γραπτού λόγου των δημοσιογράφων κρύβει η αρχή αυτή;

(γ) Ποιες άλλες αρχές πρέπει να τηρεί ο σύγχρονος δημοσιογράφος, ώστε να ασκεί αξιοπρεπώς, αποτελεσματικά και ηθικά το λειτούργημά του;

(δ) Τι εννοούμε με τον όρο λειτούργημα; Τι το διακρίνει από το επάγγελμα;

(ε) Γιατί η δημοσιογραφία θεωρείται λειτούργημα;

4. Το παρακάτω κείμενο είναι απόσπασμα από εισήγηση του επικοινωνιολόγου Νιλ Πόστμαν σε συνέδριο με θέμα τον ρόλο που διαδραματίζει ο Τύπος σήμερα. Αφού το διαβάσετε προσεκτικά, να απαντήσετε στις ερωτήσεις που ακολουθούν:

Οι πληροφορίες φτάνουν σ' εμάς από εκατομμύρια πηγές ανά την υδρόγειο, από κάθε δυνατό δίαυλο και μέσο: από τις τηλεφωνικές γραμμές, από τα ερτζιανά, από τους δορυφόρους, από τις καλωδιακές τηλεοράσεις, από τις τράπεζες πληροφοριών των υπολογιστών, από το διαδίκτυο, από τα τυπογραφεία. Επιπλέον, υπάρχει ακόμη μεγαλύτερος πλούτος πληροφοριών που περιμένει να ανακαλυφθεί, αποθηκευμένος σε χαρτί, σε κασέτες ήχου και εικόνας, σε δίσκους, σε φιλμ, σε τσιπάκια. Εκεί που η πληροφορία ήταν κάποτε μια σημαντική χείρα βοήθειας στον αγώνα μας για κυριαρχία επί του φυσικού και συμβολικού κόσμου, η τεχνολογική μας εφευρετικότητα τη μετέτρεψε σε σκουπίδι και τους εαυτούς μας σε σκουπιδιάρηδες. Η πληροφορία είναι πλέον ένα εμπόρευμα που πωλείται και αγοράζεται. Εμφανίζεται δίχως διακρίσεις, είτε την επιθυμούμε είτε όχι, χωρίς να απευθύνεται σε συγκεκριμένα άτομα, σε τρομερές ποσότητες, με απίστευτες ταχύτητες, αποδεσμευμένη από κάθε είδους νόημα και σημασία. Ωστόσο, ενώ έχουμε πληθώρα πληροφοριών, η γνώση εμφανίζει ελλείψεις.

Τι εννοώ με τον όρο γνώση; Καθορίζω τη γνώση ως **οργανωμένη πληροφορία**, ως πληροφορία που **εντάσσεται σε κάποιο πλαίσιο**, ως πληροφορία που έχει άποψη, που **οδηγεί κάποιους να αναζητήσουν περισσότερες πληροφορίες για να κατανοήσουν** κάτι από τον κόσμο μας. Δίχως οργανωμένες πληροφορίες, μπορούμε να γνωρίζουμε κάτι ΑΠΟ τον κόσμο, αλλά πολύ λίγα ΓΙΑ τον κόσμο. Ίσως μπορώ να το εκφράσω καλύτερα με αυτόν τον τρόπο: Όποιος διαθέτει γνώση, καταλαβαίνει το νόημα των πληροφοριών, **συσχετίζει τις πληροφορίες** με τη ζωή του, και - πάνω απ' όλα - ξέρει πότε οι πληροφορίες είναι εκτός τόπου και χρόνου.

Είναι προφανές ότι οι επικεφαλής των εφημερίδων γνωρίζουν τις διαφορές μεταξύ γνώσης και πληροφορίας. Όχι όλοι τους βέβαια. Υπάρχουν εφημερίδες που φαίνεται να ασχολούνται με τις πληροφορίες και όχι με τις γνώσεις. Αυτό σημαίνει ότι οι επικεφαλής τους δεν έχουν ακόμα κατανοήσει ότι στον κόσμο της τεχνολογίας η πληροφορία είναι το πρόβλημα και όχι η λύση. Θα μας μιλήσουν για πράγματα που ήδη ξέρουμε και θα αφιερώσουν ελάχιστο ή και καθόλου χώρο στην παροχή ενός πλαισίου, μιας συνάφειας.

Ας υποθέσουμε, για παράδειγμα, ότι ένας δεκατετράχρονος Παλαιστίνιος εκτοξεύει μια μολότοφ εναντίον δύο δεκαοκτάχρονων ισραηλινών στρατιωτών στην Ιερουσαλήμ. Η έκρηξη ρίχνει στο έδαφος έναν στρατιώτη και τον τραυματίζει στο αριστερό μάτι. Ο άλλος στρατιώτης πανικοβάλλεται, πυροβολεί τον Παλαιστίνιο και τον σκοτώνει επί τόπου. Ο τραυματισμένος στρατιώτης χάνει το μάτι του. Όλα αυτά τα μαθαίνουμε από την τηλεόραση ή το ραδιόφωνο. Την επόμενη ημέρα μας τα ξαναλέει η εφημερίδα. Γιατί; Η εφημερίδα δεν θα προσθέσει τίποτα, **εκτός εάν μπορεί να μας πει κάτι για το νόημα του γεγονότος**, συμπεριλαμβανομένης μιας **εξήγησης για ποιο λόγο το συγκεκριμένο γεγονός εντάχθηκε στην ύλη της**.

Υπάρχουν τουλάχιστον σαράντα πόλεμοι εν εξελίξει στην υφήλιο και μπορούμε να υποθέσουμε ότι σε όλους σκοτώνονται έφηβοι. Γιατί πρέπει να πληροφορηθούμε κάτι σχετικά με αυτό το συμβάν; Γιατί ό,τι συμβαίνει στην Ιερουσαλήμ είναι πιο σημαντικό απ' ό,τι συμβαίνει στην Γκάνα; Μήπως αυτό το συμβάν στην Ιερουσαλήμ **θα επηρεάσει άλλα συμβάντα**; Μήπως έχει συμβεί αρκετές φορές στο παρελθόν; **Είναι πιθανό να ξανασυμβεί**; Οι εφημερίδες που δεν απαντούν στις παραπάνω ερωτήσεις είναι για μένα άχρηστες. Είναι χειρότερες κι από άχρηστες. Προσθέτουν ασχετοσύνη και σύγχυση σε ένα μυαλό ήδη υπερφορτωμένο πληροφορίες.

Το χειρότερο πράγμα με τις πληροφορίες στην τηλεόραση, στο ραδιόφωνο και στο διαδίκτυο είναι ότι κανείς δεν μας ενημερώνει για ποιο λόγο βρίσκονται εκεί. Δεν υπάρχει κανένα υπόβαθρο, καμία σύνδεση με οτιδήποτε άλλο, καμία άποψη, καμία πρόταση για το τι ακριβώς μπορούν να κάνουν οι πολίτες με τις πληροφορίες. Η τηλεόραση, το ραδιόφωνο και το

διαδίκτυο είναι ΜΜΕ για μανιακούς των πληροφοριών. Οι εφημερίδες πρέπει να πράξουν κάτι διαφορετικό. Ξέρετε ότι, εφόσον μου διηγείστε μια ιστορία, πρέπει με κάποιον τρόπο να μου εξηγήσετε για ποιο λόγο μου διηγείστε αυτή την ιστορία. Αυτό εννοώ όταν λέω ότι οι εφημερίδες πρέπει να ασχολούνται με τις γνώσεις.

Υπάρχει όμως και κάτι άλλο που πρέπει να πράξουν οι εφημερίδες για μένα στην εποχή της πληροφορικής. Αυτό συνδέεται με την ιδέα που έχω να σας προσφέρω, μια ιδέα που ίσως σας παραξενέψει. Η ιδέα αφορά στη λέξη σοφία. Είναι καιρός για τις εφημερίδες να πιστέψουν ότι πρέπει να ασχολούνται όχι μόνο με τη γνώση αλλά και με τη σοφία.

Με τη λέξη σοφία εννοώ την **ικανότητα να γνωρίζουμε ποιο τμήμα της γνώσης** αφορά στη λύση σημαντικών προβλημάτων. Η γνώση, όπως σας είπα και πριν, είναι απλώς οργανωμένη πληροφορία. Είναι αυτοπροσδιοριζόμενη, περιορίζεται σε ένα και μοναδικό σύστημα πληροφοριών σχετικά με τον κόσμο. **Μπορεί κανείς να έχει πολλές γνώσεις για τον κόσμο αλλά καθόλου σοφία.** Αυτό συμβαίνει συνήθως με τους επιστήμονες, τους πολιτικούς, τους καλλιτέχνες, τους ακαδημαϊκούς, ακόμη και τους θεολόγους. Υποθέτω ότι συμβαίνει και με τους επικεφαλής των εφημερίδων. Είναι μια απλή πληροφορία, όταν μας λέτε ότι οι επιστήμονες στη Σκοτία κλωνοποίησαν ένα πρόβατο και πως κάποιιοι επιστήμονες στις Ηνωμένες Πολιτείες ισχυρίζονται ότι κλωνοποίησαν έναν πίθηκο. Θα μας προσφέρετε γνώση αν μας πείτε **πώς γίνεται ο κλωνισμός και πόσο σύντομα θα μπορέσει να εφαρμοσθεί στους ανθρώπους και προσθέσετε και μερικές πληροφορίες σχετικά με τις έως τώρα απόπειρες κλωνισμού.** Σοφία θα είναι να μας συμβουλευόμαστε ποιο σύστημα γνώσεων χρειαζόμαστε για να κατανοήσουμε τη φύση του κλωνισμού. Η επιστήμη δεν μπορεί να μας βοηθήσει σ' αυτόν τον τομέα. Η επιστήμη μπορεί απλώς να μας πει πώς γίνεται. Ποιος θα μας πει αν πρέπει να θλιβόμαστε ή να χαιρόμαστε σε σχέση με τον κλωνισμό; Ποιος θα μας πει τι είδους μέτρα πρέπει να ληφθούν για να ελεγχθεί αυτή η ιστορία; Ποιος θα μας πει αν πρόκειται για πρόοδο ή για οπισθοδρόμηση; Για να απαντήσουμε σε αυτές τις ερωτήσεις, πρέπει να ανατρέξουμε στις γνώσεις μας περί θρησκείας, περί πολιτικής, περί κοινωνιολογίας. Η γνώση δεν μπορεί να κρίνει τον εαυτό της. **Η γνώση πρέπει να κριθεί από κάποια άλλη γνώση.** Εκεί βρίσκεται η ουσία της σοφίας. Υπάρχουν, όπως έμαθα, παιδιά που πεινούν στη Σομαλία. Τι σύστημα γνώσεων χρειάζομαι για να κατανοήσω πώς θα λυθεί το πρόβλημα; Έμαθα ότι οι ωκεανοί μας έχουν μολυνθεί και ότι τα τροπικά δάση εξαφανίζονται. Τι σύστημα γνώσεων χρειάζομαι για να κατανοήσω πώς μπορούν να λυθούν τα προβλήματα αυτά; Συν τα προβλήματα του ρατσισμού και του σεξισμού. Συν το πρόβλημα της εγκληματικότητας. Σοφία είναι η χρησιμοποίηση της γνώσης για τον σχηματισμό ενεργητικής στάσης απέναντι στον κόσμο.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ:

- i. Τι εννοεί ο Ν. Πόστμαν με τους όρους «γνώση» και «σοφία»; Πώς η πληροφορία γίνεται γνώση και πώς η γνώση σοφία;
- ii. Ο Ν. Πόστμαν πιστεύει ότι ο ρόλος του Τύπου σήμερα, στην εποχή της υπερπληροφόρησης, δεν είναι τόσο η ενημέρωση όσο ο σχολιασμός της επικαιρότητας. Τι είδους σχόλια πιστεύει πως πρέπει να διατυπώνει ο Τύπος; Πού μπορεί να οδηγήσει το αναγνωστικό κοινό ο σχολιασμός αυτός;

Λεξιλόγιο (σελ. 23-25)

✍ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Παραπληροφόρηση, υπο-πληροφόρηση, υπερ-πληροφόρηση:
 - i. Να προσδιορίσετε τη σημασία των όρων.
 - ii. Πώς αντιλαμβάνεστε τους όρους: (α) ακούσια / εκούσια υπο-πληροφόρηση και (β) ακούσια / εκούσια υπερ-πληροφόρηση;
 - iii. Να συσχετίσετε σημασιολογικά τους όρους αυτούς με τον όρο παραπληροφόρηση.

2. Άποψη, γνώμη:
 - i. Η χρήση της λέξης *άποψη* ως συνωνύμου της λέξης *γνώμη* είναι κυριολεκτική ή μεταφορική; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας, αφού αναλύσετε την ετυμολογία της λέξης *άποψη*.
 - ii. Να σχηματίσετε προτάσεις χρησιμοποιώντας τις εξής φράσεις: *είμαι της άποψης, έχω άποψη, από απόψεως, από πάσης απόψεως, από μια άποψη*. Σε ποιες από τις φράσεις αυτές μπορεί η λέξη *άποψη* να αντικατασταθεί από τη λέξη *γνώμη*;
 - iii. Η λέξη *γνώμη* προέρχεται ετυμολογικά από το αρχαίο ρήμα *γιγνώσκω* (=γνωρίζω). Να αιτιολογήσετε τη σημασιολογική εξέλιξη της λέξης *γνώμη* από την αρχαία σημασία (*γνώση*) στη σύγχρονη (*αυτό που πιστεύει, νομίζει κανείς*).
 - iv. Πότε μια *γνώμη* μπορεί να χαρακτηριστεί *αντίληψη*, πότε *κρίση* και πότε *θέση*;
 - v. Να σχηματίσετε προτάσεις χρησιμοποιώντας τις εξής φράσεις: *έχω το θάρρος της γνώμης μου, μια δεύτερη γνώμη, κοινή γνώμη*.

3. Να αναζητηθεί η ετυμολογία και να προσδιοριστεί η σημασία των ρημάτων: (α) *σπιλώνω*, (β) *στιγματίζω*, (γ) *στηλιτεύω*

4. Να συμπληρωθούν τα κενά με τα παρακάτω ρήματα που αναφέρονται σε βασικά στοιχεία της δημοσιογραφικής δεοντολογίας: *επιβεβαιώνω, διασταυρώνω, ελέγχω, εξακριβώνω*.

Ο δημοσιογράφος πρέπει να _____ τις πηγές του. Πρέπει να τις _____ με άλλες για να _____ την αλήθεια των πληροφοριών του, τις οποίες πρέπει να _____ προτού τις διοχετεύσει στο κοινό.

5. Να συμπληρωθούν τα κενά του παρακάτω κειμένου με τις λέξεις και φράσεις που δίνονται: *αναγνωστικό κοινό, εκφέρει γνώμη, ετερο-κατευθύνεται, άποψη, συμφέροντα, κριτική, επικαιρότητα, δημοσιογράφος, ελέγξει, διαπλέκονται, γεγονός, θέσης, σχόλιο*

Ο _____ του Τύπου οφείλει μεν να _____ για την _____, αλλά διακρίνοντάς το _____ από το _____ στην είδηση. Αν αυτά τα δύο _____, το _____ μπορεί εύκολα να παροδηγηθεί. Η _____ μέσα από τη διατύπωση της δημοσιογραφικής _____ είναι θεμιτή στον Τύπο, αρκεί να μην _____ και να μην εξυπηρετεί σκοτεινά _____. Το κοινό πρέπει να είναι σε θέση να σχηματίσει τη δική του _____ και να _____ ακόμα και την ίδια τη δημοσιογραφική κρίση.

6. Να συμπληρώσετε τα κενά στις παρακάτω προτάσεις με το κατάλληλο από τα εξής συνώνυμα της λέξης *είδηση*: *αναγγελία, εξαγγελία, νέο, αγγελία, μήνυμα, πληροφορία*
- Από τις καλλιτεχνικές _____ των εφημερίδων πληροφορείται κανείς για ενδιαφέρουσες συναυλίες.
 - Η _____ του θανάτου του βύθισε τη χώρα σε εθνικό πένθος.
 - Οι _____ της κυβέρνησης για τα νέα φορολογικά μέτρα προκάλεσαν έντονες αντιδράσεις.
 - Το _____ διαδόθηκε από στόμα σε στόμα και προκάλεσε πανικό.
 - Μας ήλθε _____ να επιστρέψουμε.
 - Δεν είχα επαρκείς _____ για να σχηματίσω άποψη. Γι' αυτό σιώπησα.

7. Να συνδέσετε τις λέξεις της αριστερής στήλης με τις συνώνυμές τους της δεξιάς:

1) εκτίμηση	α) αναμετάδοση
2) διαστρέβλωση	β) επίκριση
3) εικασία	γ) σχόλιο
4) αποδοκιμασία	δ) επικρότηση
5) διαπόμπευση	ε) γνωστοποίηση
6) επιδοκιμασία	στ) διασυρμός
7) δημοσίευση	ζ) αλλοίωση
	η) πιθανολογία
	θ) κοινοποίηση

8. Να συνδέσετε τις λέξεις της αριστερής στήλης με τις αντώνυμές τους λέξεις ή εκφράσεις της δεξιάς:

1) υποκειμενισμός	α) εμβέλεια
2) ελευθεροτυπία	β) λογοκρισία
3) ενστερνισμός	γ) κριτική σκέψη
4) δογματισμός	δ) απόρριψη
	ε) κοινή γνώμη
	στ) αντικειμενικότητα

9. Σε ποια κατηγορία ΜΜΕ αναφέρεται καθένας από τους παρακάτω όρους;
αναγνωσιμότητα, ακροαματικότητα, θεαματικότητα

10. Να αποδοθούν μονολεκτικά ή περιφραστικά, με λέξεις ελληνικής ετυμολογίας, οι παρακάτω ξενικές λέξεις ή εκφράσεις:

μοντάζ, ρεπορτάζ, ριάλιτι σόου, ριπλέι, σασπένς, σιντί, σίριαλ, Ιντερνέτ, στούντιο, μιξάζ, σουξέ, (τηλεοπτικό) κανάλι, μάρκετινγκ, ατραξιόν, βίντεο, κάμερα

11. Να αναζητηθεί η σημασία των λέξεων:

αδολεσχία, ακριτομυθία, ακυρολεξία-ακυρολογία, αμετροέπεια

Θέματα για συζήτηση και έκφραση / έκθεση (σελ. 26-30)**(Πληροφόρηση - Δημοσιογραφία - Τύπος)**

1. Να σχολιάσετε την άποψη: *«Είδηση είναι οτιδήποτε κάποιος, κάπου προσπαθεί να κρύψει. Όλα τα άλλα είναι απλώς δημοσιότητα».*

ΑΝΑΠΤΥΞΗ:

Η άποψη αυτή τονίζει με ευφυή τρόπο την αποκαλυπτική δημοσιογραφική δραστηριότητα. Ο δημοσιογράφος πρέπει να προσπαθεί να αποκαλύψει την αλήθεια, ιδιαίτερα όταν αυτή αποκρύπτεται από εξουσιαστικά κέντρα, που δρουν συμφεροντολογικά και προσπαθούν να παραπλανήσουν τον λαό. Με τον όρο *είδηση* ο εκφραστής της εν λόγω άποψης εννοεί όχι το γεγονός που κρίνεται από τον δημοσιογράφο ενδιαφέρον προς κοινοποίηση, αλλά το γεγονός, η κοινοποίηση του οποίου ανάγει το δημοσιογράφο στη σφαίρα της κοινωνικής προσφοράς και της καταπολέμησης του φαινομένου της παραπλάνησης του κοινού, δραστηριότητα που τον καθιστά πραγματικό λειτουργό. Γι' αυτό και διακρίνει τον όρο *είδηση* από τον όρο *δημοσιότητα*. Με τον δεύτερο προφανώς εννοεί την ενδιαφέρουσα ειδησεογραφία, χωρίς όμως αξιολογική υπόσταση για τον δημοσιογράφο που επιμελείται αυτής.

2. *Είδηση κανονικά σημαίνει οτιδήποτε αγγέλλεται, γνωστοποιείται, αλλά δημοσιογραφικά σημαίνει οτιδήποτε αξίζει, είναι ενδιαφέρον να γνωστοποιηθεί. Ποια κριτήρια κατευθύνουν τους σύγχρονους δημοσιογράφους στην επιλογή των αξιόλογων για παρουσίαση στο κοινό γεγονότων; Πιστεύετε ότι τα κριτήρια αυτά σήμερα συμβαδίζουν με τον κώδικα δημοσιογραφικής δεοντολογίας;*

ΑΝΑΠΤΥΞΗ:

Εδώ έχουμε μια διαφορετική προσέγγιση του όρου *είδηση* απ' αυτή που συναντήσαμε στο προηγούμενο θέμα. Μελετούμε την καθαρά δημοσιογραφική προσέγγιση του όρου, που απαιτεί από την *είδηση* το στοιχείο του ενδιαφέροντος. Ενδιαφέρον όμως για ποιον; Για το κοινό φυσικά.

Αμέσως έρχεται στο μυαλό μας το θέμα της εμπορικότητας. Αν η είδηση είναι ενδιαφέρουσα για το κοινό, το μέσο μέσω του οποίου εκφράζεται ο δημοσιογράφος θα έχει εμπορική επιτυχία και ο δημοσιογράφος θα αναγνωρισθεί, θα προαχθεί, θα πλουτίσει. Είναι αυτό, όμως, που πρέπει να κατευθύνει τους δημοσιογράφους στην επιλογή του ενδιαφέροντος προς κοινοποίηση; Πρέπει ο δημοσιογράφος να κατευθύνεται στις επιλογές του από το κοινό ή αυτός, με αίσθημα κοινωνικής ευθύνης, να κατευθύνει το κοινό προς αυτό που ο ίδιος θεωρεί ενδιαφέρον;

Αν ο δημοσιογράφος δρα ως λειτουργός και όχι ως επαγγελματίας, πρέπει να ισχύει το δεύτερο. Πρέπει όμως ο δημοσιογράφος να διακατέχεται από σταθερές αρχές που θα κατευθύνουν τις δικές του επιλογές όσον αφορά στις προς κοινοποίηση ειδήσεις. Πρέπει να είναι απαλλαγμένος από συμφεροντολογικές ετερο-κατευθύνσεις και από ιδιοτελείς σκοπούς, να είναι αμερόληπτος, να αναζητεί την αλήθεια σε κάθε περίπτωση, να μην παραποιεί τις πληροφορίες, να είναι ακριβής, εύληπτος, σαφής, έγκυρος, να μην προσβάλλει τα δημόσια ήθη ή την προσωπική αξιοπρέπεια των πολιτών, να διακρίνει την ιδιωτική από τη δημόσια σφαίρα (όπου ιδιωτικές ενέργειες δεν αποβαίνουν σε βάρος του κοινού καλού), να δηλώνει τα κριτήρια που τον οδηγούν στις επιλογές του, να στοχεύει στην απεμπλοκή του κοινού από τη σύγχυση που προέρχεται από τον σύγχρονο κυκεώνα των πληροφοριών, να είναι ο ίδιος καλά ενημερωμένος, και να έχει ευρύτητα γνώσεων, που θα τον καθιστά έγκυρο «φίλτρο», το οποίο θα διηθεί τις πληροφορίες, ώστε στο κοινό να φτάνουν αυτές που επηρεάζουν καθοριστικά τη ζωή του.

Αν όμως -όπως συμβαίνει κατά κόρον στις μέρες μας- ο δημοσιογράφος κατευθύνεται στις επιλογές του είτε από εξωτερικά κέντρα συμφερόντων είτε από αυτό που θέλει να ακούσει, να

δει, να διαβάσει το κοινό, τότε δρα επί τούτω και είτε παραπλανά συνειδητά το κοινό είτε αποσκοπεί σε ίδια οικονομικά οφέλη, αδιαφορώντας για τον αντίκτυπο της δημοσιογραφικής του δραστηριότητας.

3. Σε πρόσφατο συνέδριο με θέμα τον ρόλο που διαδραματίζει ο Τύπος σήμερα, διατυπώθηκε η άποψη πως πρέπει όχι τόσο να μεταδίδει την πληροφορία, όσο να την οργανώνει, να την ελέγχει, να την κρίνει, να τη σχολιάζει.

(α) Να συγκρίνετε την επίδραση που ασκεί στην κοινή γνώμη ο Τύπος με την αντίστοιχη της τηλεόρασης και των ηλεκτρονικών ΜΜΕ γενικότερα.

(β) Πιστεύετε πως η επιδραστική δύναμη του Τύπου μπορεί να λειτουργήσει θετικά για το κοινωνικό σύνολο; Υπό ποιες προϋποθέσεις μπορεί αυτό να γίνει εφικτό;

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ:

Πρόλογος:

1. Γενική αναφορά στα ΜΜΕ - Εστίαση στον Τύπο
2. Γενική αναφορά στην πληροφόρηση - Εστίαση στον Τύπο
3. ΜΜΕ - Πληροφορία - Παγκοσμιότητα - Ποια η θέση του Τύπου;

Μεταβατική παράγραφος:

Υποπληροφόρηση → Κυριαρχία Τύπου → Κυριαρχία ηλεκτρ. ΜΜΕ → Υπερπληροφόρηση → Αλλαγή ρόλου του Τύπου (οργάνωση, έλεγχος, σχολιασμός, κριτική πληροφοριών)

Ζητούμενο (α):

A) Ηλεκτρονικά ΜΜΕ:

Δύναμη:

1. Ήχος, εικόνα
2. Ελκυστικότητα
3. Αμεσότητα, «ζωντάνια»
4. Ταχύτητα
5. Συνδυασμός ανάπαυσης - ψυχαγωγίας - ενημέρωσης
6. Δυνατότητες υπολογιστών - Διαδίκτυο

Αρνητικές εκφάνσεις αυτής της δύναμης:

1. Απουσία κριτικής σκέψης, συμμετοχής, δημιουργικότητας, λόγω ταχύτητας
2. Αποχάνωση
3. Εικονική πραγματικότητα αντί της συμβατικής
4. Κρίση προσωπικότητας
5. Σύγχυση από την υπερπληροφόρηση
6. Μαζοποίηση (κοινή γνώμη αντί της προσωπικής)
7. Υποβιβασμός πνευματικού - πολιτιστικού επιπέδου

B) Τύπος:

Αδυναμίες:

1. Η ανάγνωση απαιτεί χρόνο και ένταση της προσοχής του αναγνώστη
2. Απουσιάζει η ελκυστικότητα της εικόνας και του ήχου
3. Η πληροφόρηση είναι πιο αργή

Δύναμη του Τύπου = Δύναμη του γραπτού λόγου:

1. Με την πρόκληση της προσοχής προκαλείται η συμμετοχή του αναγνώστη

2. Αυξάνεται η κριτική του ικανότητα
3. Ο γραπτός λόγος είναι πιο μελετημένος και πιο επίσημος από τον προφορικό
4. Η μεταβίβαση μηνυμάτων είναι βαθύτερη και μπορεί να φιλτραριστεί κριτικά
5. Ο αναγνώστης καλείται για δράση μέσα από την συμμετοχή
6. Λογική και γλωσσική κατάρτιση του αναγνώστη

Ζητούμενο (β):

Τύπος: θετική προοπτική με αλλαγή ρόλου:

1. Υπερπληροφόρηση → Οργάνωση της πληροφορίας → Γνώση (τόνωση της κριτικής και συγκριτικής ικανότητας του αναγνώστη) → Σοφία (συμμετοχή, προσωπική θέση, δράση του αναγνώστη)
2. Αποτροπή μαζοποίησης του κοινού
3. Ενεργοποίηση του αναγνώστη
4. Προσανατολισμός του κοινού στον κυκεώνα των πληροφοριών
5. Γλωσσική και πνευματική προσφορά

Προϋποθέσεις σωστής έντυπης δημοσιογραφίας:

1. Ηθική στάση
2. Ευρεία παιδεία
3. Αντικειμενικότητα - Αμεροληψία
4. Ακρίβεια - Σαφήνεια
5. Έλεγχος πληροφοριών
6. Απουσία δογματισμού ή ελέγχου από ισχυρά κέντρα
7. Απαλλαγή από πάθη
8. Διάκριση του ουσιώδους από το επουσιώδες
9. Διάκριση του γεγονότος από το σχόλιο
10. Επιδίωξη εμπορικότητας μέσα από την ποιότητα

Αντιθετική παρουσίαση αρνητικών φαινομένων στη λειτουργία του Τύπου, όταν δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις αυτές («κίτρινος τύπος» κ.ά.)

Επιλογος:

Θετική χρησιμοποίηση δύναμης Τύπου + Αλλαγή ρόλου => Γαλούχηση ελεύθερων, σκεπτόμενων, δρώντων πολιτών

4. Ποιες οι αρνητικές συνέπειες από την άναρχη λειτουργία των ΜΜΕ; Πιστεύετε ότι, υπολογίζοντας τα αρνητικά αυτά, πρέπει να φτάσουμε στη λογοκρισία;

ΑΝΑΠΤΥΞΗ:

Η ελευθεροτυπία υπήρξε μια κατάκτηση - θεμέλιο της δημοκρατίας, άμεσα συνδεδεμένη με την ελευθερία της έκφρασης. Πραγματικά ελεύθερος πολίτης, και πραγματικός δημοκράτης είναι αυτός που σέβεται το δικαίωμα αυτό. Ο δημοσιογράφος, που χαίρει απόλυτης ελευθερίας στις πολιτισμένες κοινωνίες του καιρού μας, δεν πρέπει να την εκμεταλλεύεται αρνητικά. Πρέπει να υπακούει σε σταθερές αρχές (βλ. θέμα I, 7, 2 / 3η παρ.) και να συμβαδίζει με τον κοινωνικό ηθικό κώδικα. Αλλιώς παροδηγεί, παρασύρει το κοινό και ιδιαίτερα τους νέους, που από τη φύση τους είναι ευεπηρεάστοι, με συμφεροντολογικές, ανήθικες, ανούσιες, επιβλαβείς δημοσιογραφικές επιλογές. Μέσα από ελκυστικές διαδικασίες που έχει την ευχέρεια να εφαρμόζει, εκμεταλλευόμενος τα επιτεύγματα της σύγχρονης τεχνολογίας ή την ευφυΐα και την ευφράδειά του, εξυπηρετεί υπογείως προσωπικά συμφέροντα ή συμφέροντα αυτών που τον κατευθύνουν, δημιουργεί πρότυπα ζωής με σκοπό την εμπορική επιτυχία, υποβιβάζει το πολιτισμικό επίπεδο,

αποδυναμώνει αξίες και θεσμούς που συγκρατούν την κοινωνική συνοχή, προβάλλει το ανήθικο, το άχρηστο, το επιβλαβές.

Ο κίνδυνος αυτός, βέβαια, δε σημαίνει πως πρέπει να οπισθοδρομήσουμε, καταλήγοντας στη λογοκρισία, ένα φαινόμενο που θυμίζει σκοτεινές παλαιότερες εποχές και προσιδιάζει σε ολοκληρωτικά καθεστώτα. Μάλλον πρέπει να οδηγηθούμε στην άτυπη, άγραφη δημιουργία ενός δημοσιογραφικού δεοντολογικού κώδικα, με τον οποίο οι δημοσιογράφοι θα αποδείξουν τον σεβασμό τους για τη δημοσιογραφική τους υπόσταση, τον εαυτό τους και τους άλλους.

5. Ποια η σχέση εικόνας και λόγου στη λειτουργία της τηλεόρασης;

ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ:

Η δύναμη των λέξεων (Εικονολατρία και λογολατρία)

Μάριος Πλωρίτης / Εφημερίδα «Το Βήμα» - 19 Οκτωβρίου 1997

«-Λόγοισι πτερούνται;

- Υπό λόγων ο νους μετεωρίζεται επαίρεται τ' άνθρωπος».

«-Οι λόγοι δίνουν φτερά;

-Με τα λόγια ο νους υψώνεται κι αναφτερώνεται ο άνθρωπος».

Αριστοφάνης, Όρνιθες, στ. 1446

Λένε και ξαναλένε πως η εποχή μας ζει την παγκυριαρχία της εικόνας και τον θάνατο του λόγου. Κι επικαλούνται την παμπάλαιη διαπίστωση για την υπεροχή της όρασης πάνω στην ακοή («Οφθαλμοί των ώτων ακριβέστεροι μάρτυρες», δεν έλεγε ο Ηράκλειτος;) και της εικόνας πάνω στον λόγο («Μια εικόνα αξίζει όσο χίλιες λέξεις»). Στον καιρό μας, η τεράστια εξάπλωση των οπτικών «μέσων» -κινηματογράφου και, προπάντων, τηλεόρασης - μοιάζει να δικαιώνει τους εικονολάτρες και λεξιμάχους .

Είναι, όμως, έτσι; Την απάντηση δίνει ο πολύς Γκαμπριέλ Γκαρσία Μάρκες σ' ένα πρόσφατο κείμενό του, γραμμένο με την ευκαιρία των 70 χρόνων του και δημοσιευμένο, εδώ, στο περιοδικό «Λέξη». «Μποτίλια στο πέλαγος για τον θεό των λέξεων» («Botella al mare para el dios de las palabras») είναι ο τίτλος του, και αρχίζει έτσι:

«Στα δώδεκά μου χρόνια παραλίγο να με χτυπήσει ένα ποδήλατο. Ένας καλός ιερωμένος που περνούσε με έσωσε με μια κραυγή: Προσοχή! Ο ποδηλάτης έπεσε στο έδαφος. Ο καλός ιερωμένος, δίχως χασομέρι, μου είπε: Είδες, παιδί μου, ποια είναι η δύναμη της λέξης; Εκείνη τη μέρα το έμαθα καλά. Τώρα ξέρουμε ακόμη, ότι οι Μάγια το γνώριζαν αυτό ήδη απ' τα χρόνια του Χριστού, και με τέτοια απολυτότητα, που είχαν έναν θεό ειδικά για τις λέξεις.

Ποτέ όσο σήμερα δεν ήταν τόσο μεγάλη αυτή η δύναμη. Η ανθρωπότητα θα μπει στην τρίτη χιλιετηρίδα υπό την αυτοκρατορία των λέξεων. Δεν είναι αληθινό ότι η εικόνα τις παραμερίζει, ούτε ότι μπορεί να τις εξαλείψει. Το αντίθετο μάλιστα, τις ενισχύει: ποτέ δεν υπήρξαν στον κόσμο τόσο πολλές λέξεις τέτοιου βεληνεκούς, κύρους και πείσματος, όπως στην απέραντη Βαβέλ της σύγχρονης ζωής. Λέξεις εφευρημένες, κακομεταχειρισμένες ή θυσιασμένες απ' τον Τύπο, από τα απορριπτικά βιβλία, απ' τις διαφημιστικές αφίσσες, μιλημένες και τραγουδισμένες στο ραδιόφωνο, την τηλεόραση, τον κινηματογράφο, το τηλέφωνο, τα δημόσια ηχεία, λέξεις κραυγαλέες με παχύ πινέλο στους τοίχους του δρόμου ή ψιθυρισμένες σε κάποιο αυτί στα ημίφωτα του έρωτος. Όχι: ο μεγάλος νικημένος είναι η σιωπή. Τα πράγματα έχουν τώρα τόσα ονόματα σε τόσες γλώσσες, που πια δεν είναι εύκολο να ξέρεις πώς λέγονται σε καμία...».

Φυσικά οι Μάγια δεν ήταν οι μόνοι που θεοποίησαν τις λέξεις. Πριν απ' αυτούς, οι Έλληνες, αν και δεν είχαν περιλάβει στο Δωδεκάθεό τους κάποιον θεό των λέξεων, είχαν αναγορεύσει τον λόγο ανώτατο άρχοντά τους: «Δεν δίνουμε την εξουσία σ' έναν άνθρωπο, αλλά στον λόγο (τη λογική αλλά και την ομιλία), επειδή οι άνθρωποι ασκούν την εξουσία για τον εαυτό τους και

γίνονται τύραννοι». [Αριστοτέλης, Ηθικά Νικομάχεια, Ε, 11, 1334α, 41]. Τον μόνο θεϊκό «τύραννο» που αναγνωρίζαν, ήταν ακριβώς ο λόγος, οι λέξεις: «Ο λόγος είναι ένας μεγάλος δυνάστης, που ενώ έχει το πιο μικρό και αφανές σώμα, επιτελεί τα έργα τα πιο θεϊκά. Γιατί μπορεί και το φόβο να σταματήσει και τη λύπη να διώξει και χαρά να προκαλέσει και τον οίκτο να αυξήσει». [Γοργίας, Ελένης εγκώμιον, 8. Μετάφρ. Π. Καλλιγά σε Ν. Σκουτερόπουλου, *Η Αρχαία Σοφιστική*, Γνώση, 1994].

Ο καλός παπάς, που έσωσε τον μικρό Γκαμπριέλ με μια κραυγή, ήταν ένας πρακτικός σωτήρας. Το σχήμα του, όμως, και η κοσμοθεώρησή του θα τον παρακινούσαν ίσως να προσυπογράψει τα λόγια του Νοβάλις: «Με μια μαγική λέξη, κάθε κατεστραμμένο ανθρώπινο ον μπορεί να πετάξει ψηλά και να λυτρωθεί». Όπου ο γερμανός ρομαντικός του 18ου αιώνα συναντιέται με τον «άσεμνο» Αριστοφάνη...

Στα παλιά ισπανικά χάνια, οι ταξιδιώτες έτρωγαν ό,τι φαϊ έφερναν μαζί τους. Το ίδιο γίνεται και με τις λέξεις. Προσφέρουν στον ταξιδευτή του πελάγους τους ό,τι εκείνος φέρει: γίνονται σωτήριες, καταστροφικές, διφορούμενες, απατηλές για τους άλλους και για σένα τον ίδιο.

Αυτή τη γνώση - και την ηθική - περιγράφει ο Αινείας στην Ιλιάδα:

«Του ανθρώπου η γλώσσα είναι γοργόστροφη, περισσies οι κουβέντες, λογής λογής, κι ο κάμπος διάπλωτος για να θερίζεις λόγια. Κι ο κάθε λόγος έχει αντίλογο, κι ό,τι θα πεις θ' ακούσεις».

[Ιλιάς, Υ, 248. Μετάφρ. Ν. Καζαντζάκη - Ι.Θ.Κακριδή].

Ό,τι πεις θ' ακούσεις - κι ό,τι πεις θα γίνει. «Χάρη στις λέξεις, μπορέσαμε να υψωθούμε πάνω απ' τα κτήνη. Και χάρη στις λέξεις πέφτουμε στο επίπεδο των δαιμόνων», θα γράψει ο Άλντους Χάξλεϋ («*Αδωνις και Αλφάβητο*», 1956).

Οι λέξεις φωτίζουν - και οι λέξεις σκοτίζουν... με τις λέξεις κυβερνιούνται οι άνθρωποι (έλεγε ο Ντισραέλι) - με τις λέξεις αφιονίζονται οι μάζες... οι λέξεις ξεσηκώνουν σε δίκαιες εθνικοαπελευθερωτικές και κοινωνικές επαναστάσεις - οι λέξεις παρασύρουν σε εγκληματικούς, μισαλλόδοξους, φασιστικούς, ρατσιστικούς φανατισμούς...

Αυτοκρατορία των λέξεων ονομάζει ο Μάρκες την εποχή μας. Και δεν είναι μόνο οι αμέτρητες καινούργιες λέξεις που έχουν υπερπλουτίσει το λεξιλόγιό μας - λέξεις που επινόησε η φιλοσοφία, οι επιστήμες, η ψυχολογία, η τεχνολογία, ο σύγχρονος βίος. Τα ίδια τα μέσα επικοινωνίας - που τάχα εκτοπίζουν τον λόγο - ονομάζονται, διόλου τυχαία, «οπτικοακουστικά», αφού στηρίζονται τόσο στο *οράν* όσο και στο *ακούειν*, αφού τα *μηνύματα* που μεταδίδουν δεν είναι πλήρη χωρίς τη συνοδεία του λόγου.

Η εικόνα απομονώνει και αποτυπώνει μια σκηνή, ένα γεγονός - ο λόγος το συμπληρώνει, το εξηγεί, το ερμηνεύει, δίνει τις διαστάσεις του, τις αιτίες του, τις συνέπειές του, την κρυμμένη ή μισοκρυμμένη ουσία του. Αντίθετα απ' ό,τι νομίζεται, η εικόνα από μόνη της - ακόμα και η κινούμενη εικόνα - είναι ανάπηρη, άψυχη. Ο λόγος τη ζωντανεύει, την ολοκληρώνει, τη βαθαίνει, την «ανοίγει» στο παρελθόν, ακόμα και στο μέλλον. Η εικόνα είναι στιγμή - ο λόγος της δίνει διάρκεια. Η εικόνα είναι στιγμιότυπο - ο λόγος την κάνει ιστορία.

Ξέρουμε φυσικά πως η εικόνα μπορεί να παραπληροφορήσει, να παραποιηθεί, να πλαστογραφηθεί, χάρη στην τεχνολογία ή, και μόνο, χάρη στην κατάλληλη επιλογή και προβολή μόνο ορισμένων «πλάνων». Το ίδιο - και περισσότερο - ο λόγος, με τα σχόλιά του, μπορεί να διαστρεβλώσει την εικόνα, δίνοντάς της ερμηνείες που συμφέρουν τον λέγοντα.

Συνακόλουθα, ο λόγος πρέπει, πάνω απ' όλα, να είναι τίμιος. Και δεν είναι τίμιος παρά όταν είναι σωστός (γλωσσικά, γραμματικά κ.λπ.). Και δεν είναι σωστός αν δεν είναι σαφής. Η ρήση του Μενέλαου στον ευριπιδικό *Ορέστη* (στ. 397) παραμένει ανέσπερη: «*Σοφόν το σαφές, ου το μη σαφές*». («*Σοφία είναι η σαφήνεια, όχι η ασάφεια*»). Και του Αριστοτέλη: «*Ας δώσουμε τον ορισμό πως η κυριότερη αρετή του λεκτικού είναι η σαφήνεια. Κι απόδειξη γι' αυτό είναι ότι ο λόγος που δεν περικλείει την απόδειξη του περιεχομένου του, δεν εκπληρώνει τον προορισμό του*». [Ρητορική, Γ, 2, 1404β. Μετάφρ. Ηλία Ηλιού, Κέδρος, 1984]. Φτάνει, βέβαια, να υπάρχει περιεχόμενο...

Όσες εικόνες κι αν σωρέψει ο άνθρωπος, όσα «μέσα» και «πολυμέσα» κι αν επινοήσει, δεν θα πάψουν οι λέξεις, η γλώσσα, να είναι «η πατρίδα μας» (όπως έλεγε ο Ντάντε), «το σπίτι μας» (όπως είπε ο Χάιντεγκερ), «το αίμα του πνεύματός μας» (όπως λέει ο Μιγκέλ ντε Ουναμούνο), αν δεν θέλουμε να είμαστε απάτριδες, άστεγοι, άνοες.

Αυτό το παμπάλαιο βίωμα αποτυπώνει κι ένα τσιγγάνικο τραγούδι, ανώνυμο όσο και θαυμάσιο:

*«Πες μου άνθρωπε πού είναι η γη μας,
τα βουνά, τα ποτάμια, οι κοιλάδες
και τα δάση μας ;
Πού είναι η χώρα μας ; Πού είναι οι τάφοι μας ;
Είναι στις λέξεις, στις λέξεις της γλώσσας μας».*

6. Πιστεύετε πως η προβολή της ανηθικότητας από τα ΜΜΕ πρέπει να περιοριστεί; Να δικαιολογήσετε την άποψή σας.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ:

Η ειλικρίνεια πρέπει να συνδυάζεται με την αξιοπρέπεια

Τζόζεφ Πούλιτσερ / «Ομιλούν οι δημοσιογράφοι διά το επάγγελμά των» (Έντμοντ Κόμπλεντς)

Τα ΜΜΕ πρέπει να δημοσιεύουν μόνο έγκυρες και ακριβείς πληροφορίες. Πρέπει να είναι σαφή και να αποφεύγουν τις ρυπαρότητες και τους υπαινιγμούς καθώς και καθετί που θα μπορούσε να αποτελέσει προσβολή των δημόσιων ηθών, να προκαλέσει την αηδία και την απέχθεια του κοινού. Μέσα στα όρια αυτά, πρέπει να δημοσιεύουν τις ειδήσεις. Όταν, όμως, μιλάω για δημόσια ήθη και για αηδία των αναγνωστών, δεν εννοώ το είδος εκείνο της ηθικής που αρνείται να αναγνωρίσει την ύπαρξη της ανηθικότητας. Αυτός που υποκρίνεται τον ηθικολόγο έχει κάνει πολύ περισσότερα για την παρεμπόδιση της ηθικής προόδου της ανθρωπότητας από όλους μαζί τους ανήθικους ανθρώπους. Εκείνο που εννοώ είναι πως η ειλικρίνεια πρέπει να συνδυάζεται με την αξιοπρέπεια. Η ηθική αξία πρέπει να τονώνεται κι όχι να υποχωρεί, όταν βρίσκεται αντιμέτωπη με την ανηθικότητα και τη διαστροφή.

Μερικοί προσπαθούν να σας κάνουν να πιστέψετε πως τα ΜΜΕ δεν πρέπει να ασχολούνται με μεγάλες και δραματικές περιγραφές δολοφονιών, σιδηροδρομικών δυστυχημάτων, πυρκαγιών, περιπτώσεων λιντσαρίσματος, πολιτικής διαφθοράς, απάτης, σκανδάλων, καταχρήσεων, διαζυγίων κ.λπ. Σας λέω πως έχουν άδικο και πιστεύω πως, αν σκεφτούν καλά το πράγμα, θα δουν πως έχουν άδικο.

Είμαστε δημοκρατία και υπάρχει ένας μόνο τρόπος για να την καταστήσουμε στερεή από απόψεως κοινωνικής, ατομικής, δημοτικής, κριτικής και εθνικής: Να πληροφορούμε το κοινό για ό,τι συμβαίνει γύρω του και στον κόσμο. Δεν υπάρχει έγκλημα, σκάνδαλο, απάτη, τέχνασμα, κατάχρηση ή διαστροφή που να μη ζει και να μην αναπτύσσεται στο σκοτάδι. Αποκαλύψτε τα, περιγράψτε τα, επιτεθείτε τους, και αργά ή γρήγορα η κοινή γνώμη θα τα σαρώσει. Η δημοσιότητα δεν είναι το μόνο πράγμα που χρειάζεται σ' αυτή την περίπτωση, αλλά είναι οπωσδήποτε το μοναδικό μέσο, χωρίς το οποίο όλα τα άλλα μέσα αποτυγχάνουν.

7. Πώς η ολοκληρωμένη παιδεία μπορεί να θωρακίσει τον άνθρωπο απέναντι στην βλαπτική επίδραση των ΜΜΕ;

ΑΝΑΠΤΥΞΗ:

Η ολοκληρωμένη παιδεία καθιστά γνωστικά επαρκή τον άνθρωπο, αναπτύσσει το κριτικό του πνεύμα και τον ενδυναμώνει ηθικά με σταθερές ανθρωπιστικές αξίες. Μόνο ένας άνθρωπος με αυτά τα χαρακτηριστικά μπορεί να διακρίνει το ωφέλιμο από το βλαπτικό, το άχρηστο από το

χρήσιμο, το ορθό από το λάθος, το ψεύτικο από το αληθινό, το συγκεκαλυμμένο από το διαφανές, το ηθικό από το ανήθικο. Μόνο αυτός ο άνθρωπος μπορεί να αξιοποιήσει τα ΜΜΕ προς όφελός του και να μην παρασυρθεί από αρνητικές επιρροές.

8. ΚΕΙΜΕΝΟ:

Οι βιομηχανίες της επικοινωνίας και της κουλτούρας δεν είναι ένα νέο στοιχείο. Το νέο είναι οι διαστάσεις που αυτές προσλαμβάνουν σήμερα. Σήμερα, πράγματι, συγκροτούνται ομάδες πλανητικών διαστάσεων. Ο στόχος τους είναι η παγκόσμια κυριαρχία. Εξάλλου, στο παρελθόν οι βιομηχανίες της επικοινωνίας και οι βιομηχανίες της κουλτούρας αποτελούσαν δύο ξεχωριστές σφαίρες, ενώ σήμερα τα δύο πεδία τείνουν όλο και περισσότερο να συγχωνευτούν, τόσο που γίνεται όλο και περισσότερο δύσκολη η διάκρισή τους. Ήδη η κουλτούρα και η πληροφόρηση κυριαρχούνται από την επικοινωνία.

Πριν από 15 χρόνια, οι τρεις σφαίρες της πληροφόρησης (τύπος, ραδιόφωνο κ.λπ.), της κουλτούρας (κινηματογράφος, εκδοτική δραστηριότητα, τηλεόραση κ.λπ.) και της επικοινωνίας (διαφήμιση) ήταν αυτόνομες και ανεξάρτητες.

Σήμερα η σφαίρα της επικοινωνίας έχει απορροφήσει τις άλλες δύο. Η ίδια ομάδα μπορεί να κατέχει τα τεχνολογικά δίκτυα και τις βιομηχανίες της επικοινωνίας (από τους δορυφόρους ως την τηλεφωνία, από την πληροφορική ως τις εικόνες σύνθεσης), ελέγχοντας ταυτόχρονα όλα όσα συμβαίνουν από κάτω, δηλαδή τον κινηματογράφο, την τηλεόραση, την εκδοτική δραστηριότητα, τον τύπο, τη δισκογραφική βιομηχανία κ.λπ. Όλα τείνουν να συγχωνευτούν συγκροτώντας ένα πελώριο σύμφυρμα, στο εσωτερικό του οποίου δικαιώματα διαθέτει μόνο η μαζική κουλτούρα.

Αυτή η διαδικασία συγκέντρωσης και συγχώνευσης παράγει μια σημαντική αλλαγή στον ίδιο τον χαρακτήρα της μεταδιδόμενης κουλτούρας. Και αυτό, γιατί επιβάλλει τους νόμους της επικοινωνίας στα πεδία της κουλτούρας και της πληροφόρησης. Επιβάλλει δηλαδή τους νόμους του κέρδους, της προσφοράς και της ζήτησης. Κατά συνέπεια, επικυριαρχούν όλα αυτά που συνδέονται με τη μάζα, με τη βιομηχανική παραγωγή και με τις οικονομίες κλίμακας. Εξάλλου, αυτές οι βιομηχανίες ορίζονται ως οι οικονομικές ατμομηχανές του προσεχούς μέλλοντος και επομένως - χάρη σε μια τεχνολογική αλλά και ιδεολογική διαδικασία - συμπαρασύρουν στην τροχιά τους και στη λογική τους και άλλες βιομηχανίες που μέχρι τώρα ήταν αυτόνομες. Σήμερα αυτό που μετράει είναι το δίκτυο. Όποιος κατέχει την κουλτούρα του δικτύου σκέφτεται ότι μπορεί να ασχολείται και με τα περιεχόμενα που περνούν απ' αυτό.

Αυτή η διαδικασία γεννιέται από τις συνέπειες της ηλεκτρονικής επανάστασης και επιταχύνεται από τις τεχνολογικές της προόδους. Για να επικοινωνούμε, χρησιμοποιούσαμε τρία συστήματα: ήχους, εικόνες και γραφή, τα οποία απαιτούσαν τρεις ειδικές οργανώσεις για να αναπτυχθούν και να διαδοθούν. Σήμερα, όμως, η ηλεκτρονική επανάσταση επιτρέπει να συγχωνεύσουμε τα τρία συστήματα σε ένα μόνο.

Ένας ήχος, μια εικόνα ή ένα κείμενο μπορούν να συνοψιστούν σε ηλεκτρονική μορφή και να κυκλοφορήσουν ταυτόχρονα μέσα από ένα μόνο κανάλι και να αναπαραχθούν μέσα από ένα μοναδικό μηχανισμό πολυμέσων.

Αυτό το σύστημα διαδίδει ουσιαστικά μια και μοναδική ιδεολογία. Σε αυτό το σύστημα ζει μόνον η μαζική κουλτούρα, γιατί αυτό κυριαρχείται από τον νόμο του αριθμού και της ακροαματικότητας.

Από εδώ πηγάζει ένα είδος πολιτιστικού δαρβινισμού που επιλέγει τα πολιτιστικά περιεχόμενα που ταιριάζουν στη μάζα. Η πολιτιστική παραγωγή που προορίζεται για περιορισμένες ομάδες, τουλάχιστον για την ώρα, δεν υπολογίζεται για το σύστημα. Στο μέλλον όμως τα πράγματα θα μπορούσαν και να αλλάξουν. Για παράδειγμα, από αυτό το σύστημα γεννιέται ο πολλαπλασιασμός των τηλεοπτικών δικτύων, τα οποία αφήνουν μικρά περιθώρια για διαφορετικές μορφές κουλτούρας που χαρακτηρίζουν μικρές ομάδες. Ίσως, στο μέλλον θα μπορούσαμε να φανταστούμε ένα τηλεοπτικό δίκτυο αφιερωμένο στην ποίηση. Για την ώρα

όμως η κριτική σκέψη, όποια κι αν είναι αυτή και όποιες κι αν είναι οι μορφές της, πολύ δύσκολα κατορθώνει να εκφραστεί, αφού το σύστημα δεν τη δέχεται, περιορίζοντας αισθητά τα ανεξάρτητα πεδία.

Στο ερώτημα για τις θετικές όψεις που, ενδεχομένως, παρουσιάζει η παγκοσμιοποίηση της κουλτούρας, όπως είναι για παράδειγμα οι ανταλλαγές ανάμεσα στους πολιτισμούς και η κυκλοφορία των πολιτιστικών αγαθών, που καθιστά δυνατή την πρόσβαση στην κουλτούρα και σε όσους προηγουμένως ήταν αποκλεισμένοι, η απάντηση είναι πως, όπως πάντα, κάθε τεχνολογία φέρνει μαζί της θετικά και αρνητικά στοιχεία, λύνει ορισμένα προβλήματα και θέτει νέα. Σήμερα η ηλεκτρονική επανάσταση, της οποίας το διαδίκτυο είναι το πιο θεαματικό επίτευγμα, παράγει σίγουρα αυτήν που ορισμένοι ήδη αποκαλούν παγκόσμια κουλτούρα. Η πολιτιστική επιμειξία είναι σίγουρα θετικό στοιχείο. Όπως, ενδεχομένως, και η δυνατότητα να προχωρήσουμε στην αναζήτηση πλανητικά διαθέσιμων πληροφοριών. Αλλά δεν πρέπει να κρύβουμε τις αρνητικές πλευρές του προβλήματος. Πρώτα απ' όλα πρέπει να πούμε ότι στο σύνολό της αυτή η «παγκόσμια κουλτούρα» είναι ουσιαστικά αμερικανική, και αυτό χωρίς καμιά εχθρότητα, αλλά ως μια απλή διαπίστωση. Από την άλλη μεριά, η αμερικανική κουλτούρα, που είναι πολύ νεανική, είναι η μοναδική που εξάγεται αληθινά. Με δυο λόγια η επιμειξία είναι σχετική, δεδομένου ότι η αμερικανική κουλτούρα - και οι εθνικές της συνιστώσες σίγουρα - κυριαρχεί πάνω στις άλλες κουλτούρες.

Ιγκνάσιο Ραμονέ

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ:

- i. Πώς αιτιολογεί ο συγγραφέας τη σημερινή παντοδυναμία των βιομηχανικών επικοινωνίας; Πού οδηγεί το σύγχρονο πολιτισμό η παντοδυναμία αυτή;
- ii. «Αυτό το σύστημα διαδίδει ουσιαστικά μια και μοναδική ιδεολογία. Σε αυτό το σύστημα ζει μόνον η μαζική κουλτούρα, γιατί αυτό κυριαρχείται από τον νόμο του αριθμού και της ακροαματικότητας. Από εδώ πηγάζει ένα είδος πολιτιστικού δαρβινισμού που επιλέγει τα πολιτιστικά περιεχόμενα που ταιριάζουν στη μάζα»: Ποια στοχοθεσία των ΜΜΕ στιγματίζει εδώ ο συγγραφέας;
- iii. Λαμβάνοντας υπόψη σας τις απόψεις που διατυπώνονται στο άρθρο, να αναπτύξετε τη δική σας άποψη για τις θετικές και τα αρνητικές πλευρές της παγκοσμιοποίησης της κουλτούρας.

9. Τα οπτικοακουστικά μέσα επικοινωνίας ασκούν μεγάλη επίδραση στο κοινό και ιδιαίτερα στα παιδιά.

ΑΝΑΠΤΥΞΗ:

Είναι προφανές ότι τα οπτικοακουστικά μέσα επικοινωνίας, με τις θαυμαστές τεχνικές που χρησιμοποιούν ικανότατοι σκηνοθέτες, προγραμματιστές, τεχνικοί, εκμεταλλεύονται τις δυνατότητες που τους παρέχει η σύγχρονη τεχνολογία, ασκούν μεγάλη επίδραση στο κοινό και ιδιαίτερα στα παιδιά.

Η επιρροή αυτή μπορεί να είναι θετική, αφού ενδεχομένως στην τηλεόραση παρουσιάζονται παιχνίδια και εκπομπές που χαροποιούν τα παιδιά, διευρύνουν τη φαντασία, την κριτική ικανότητα, προσφέρουν συγκινήσεις, κεντρίζουν το ενδιαφέρον για την απόκτηση γνώσεων, βοηθούν το παιδί να αγαπήσει τη φύση και την πατρίδα του, να προσφέρει στο συνάνθρωπο, να κατανοήσει τα προβλήματα των άλλων παιδιών και να συνδράμει προσπάθειες που γίνονται για τη βελτίωση του επιπέδου ζωής.

Ωστόσο, η ευαίσθητη παιδική ψυχή, εύλωτη σε επιδράσεις, πέφτει συχνά στην παγίδα που έχουν στήσει πανίσχυροι μηχανισμοί επιβολής προτύπων. Με την αφέλεια και την απουσία κακόβουλης σκέψης, πολλά παιδιά μιμούνται διαρκώς τα καταναλωτικά πρότυπα, το λαμπερό κόσμο των «μίντια», απαιτούν όλο και περισσότερα υλικά αγαθά, βλέπουν ταινίες βίας και απανθρωπιάς, συνηθίζουν τον τρόπο και την ανθρώπινη συμφορά σε σημείο που να μη

νοιώθουν συγκίνηση από την ανθρώπινη δυστυχία. Παράλληλα, η προκατασκευασμένη προσφορά προτύπων και ιδεών οδηγεί τα παιδιά στη νοοτροπία της παθητικής συμμόρφωσης και αποδοχής, στην ουσιαστική απώλεια της προσωπικότητας που από τα τρυφερά αυτά χρόνια πρέπει σταδιακά να διαμορφώνεται.

10. Η έγκαιρη και έγκυρη πληροφόρηση έχει μεγάλη σημασία για τη ζωή των ανθρώπων.

ΑΝΑΠΤΥΞΗ:

Για να δώσουμε μια απάντηση στη θέση αυτή, πρέπει να διευκρινίσουμε ότι με τον όρο «έγκαιρη πληροφόρηση» εννοούμε τις πληροφορίες που λαμβάνουμε την κατάλληλη στιγμή, συνήθως σε χρόνο που είναι δυνατή η επεξεργασία τους για τη λήψη μιας απόφασης. Συνήθως η πληροφόρηση αυτή είναι χρήσιμη πριν από τη λήψη σοβαρών αποφάσεων, καθοριστικών για τη ζωή του ενός ατόμου, ενός συνόλου ή για το μέλλον μιας επιχείρησης.

Από την άλλη, με τον όρο «έγκυρη πληροφόρηση» εννοούμε την ποιότητα των πληροφοριών, το πόσο ακριβείς, ελεγμένες, ασφαλείς, σίγουρα αξιοποιήσιμες είναι.

Γιατί, ως γνωστόν, πολλές πληροφορίες διοχετεύονται έντεχνα από ορισμένα κέντρα παραπληροφόρησης ως έγκυρες, στην ουσία όμως αποσκοπούν στον έλεγχο της κοινής γνώμης και στην κατεύθυνσή της απόλυτα προς ανομολόγητους ιδιοτελείς δρόμους.

Από τα παραπάνω κατανοούμε ότι και οι δύο αυτές ιδιότητες της πληροφόρησης είναι σημαντικές. Η μεν πρώτη διότι η αποφάσεις μας έχουν χρονικό ορίζοντα, πράγμα που σημαίνει ότι μέχρι ενός χρονικού ορίου είναι δυνατή η συνεξέταση στοιχείων για τη λήψη αποφάσεων. Αν δεν έχουμε όλα τα δεδομένα στη διάθεσή μας, είναι σαφές ότι η σκέψη μας, όσο καλά και να δουλέψει, θα λάβει απόφαση που δεν θα είναι απόλυτα σωστή (μπορεί και λανθασμένη). Τέλος, η εγκυρότητα μας προστατεύει από λάθη, παραλείψεις, βιαστικές και επιπόλαιες ενέργειες, καθώς και από παροδήγηση και ετερο-κατεύθυνση, πράγματα που μπορεί να αποβούν καταστροφικά.

Γι' αυτό απαιτείται προσοχή, μεθοδική κατασκευή σχεδίου, υπομονή και αποφυγή βεβιασμένων ενεργειών, τόσο από τη μεριά του ατόμου, όσο και από τους υπεύθυνους διαχειριστές των δημοσίων πραγμάτων.

11. Ο μύθος με τον βασιλιά (σελ. 26).

ΑΝΑΠΤΥΞΗ:

Καταρχάς, ως προσπαθήσουμε να κατανοήσουμε τη διατύπωση του μύθου. Ο μυθικός βασιλιάς είναι πρόσωπο της διοίκησης, ασκεί εξουσία, έχει κύρος, είναι απόλυτα ελεύθερος να ενεργήσει κατά τη βούλησή του. Ερωτάται λοιπόν ποιο αγαθό θα τοποθετούσε στην ανώτερη κλίμακα των αξιών στην υποθετική περίπτωση που σταδιακά άρχιζε να χάνει τα αγαθά του. Η έκπληξη προκύπτει από την απάντηση. Κανένα από τα αγαθά που έχει ο βασιλιάς δεν θεωρείται τόσο σπουδαίο όσο οι πληροφορίες (ένα αγαθό που δεν περιλαμβάνεται στα πέντε που του έχουν προταθεί). Η αλήθεια είναι ότι οι πληροφορίες μπορούν να αποδειχθούν καθοριστικές για τον άνθρωπο, μια και, εφόσον τις διαθέτει την κατάλληλη χρονική στιγμή, μπορεί να τις αξιολογεί, να τις συνθέτει και να τις αναλύει, με σκοπό την εξαγωγή συμπερασμάτων. Βέβαια, διερωτάται κανείς πώς μπορεί να αξιοποιήσει τις πληροφορίες ένας ανήμπορος άνθρωπος, αλλά είναι σαφές ότι σκοπός του μύθου είναι να τονίσει την αξία των πληροφοριών, οι οποίες ενδεχομένως συντελούν ώστε ένας άνθρωπος να ξαναβρεί το σύνολο ή ένα μέρος των αγαθών που είχε χάσει, ίσως από έλλειψη πληροφοριών ή και άλλων πραγμάτων, εξίσου σημαντικών με αυτές.

12. Παραπληροφόρηση.

- (α) Παράγοντες που την προκαλούν
- (β) Σκοπός
- (γ) Συνέπειες

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ:

Πρόλογος:

Στην εποχή μας αυξάνεται διαρκώς η ζήτηση πληροφοριών, καθώς πολλαπλασιάζονται οι πηγές της πληροφόρησης, αφού η σύγχρονη τεχνολογία προσφέρει τεράστιες δυνατότητες ανάπτυξης των ΜΜΕ. Από την άλλη, συνειδητοποιούμε ότι όσο ευεργετική μπορεί να καταστεί η πληροφόρηση με τρόπο έγκυρο και έγκαιρο, άλλο τόσο επικίνδυνη, με συνέπειες ολέθριες, μπορεί να αποδειχθεί η παραπληροφόρηση της κοινής γνώμης.

Ανάλυση έννοιας:

Παραπληροφόρηση: η σκόπιμη απόκρυψη ειδήσεων ή η σκόπιμη παραποίηση - αλλοίωση του περιεχομένου τους.

(α) Παράγοντες που προκαλούν το φαινόμενο της παραπληροφόρησης:

- Οικονομικοί (κυρίως μεγάλα συμφέροντα ανταγωνιστικά με άλλες ομοειδείς επιχειρήσεις).
- Κομματικοί φορείς που διαγωνίζονται για την πολιτική εξουσία.
- Πολιτικά πρόσωπα και ηγέτες.
- Μυστικές υπηρεσίες στρατών.
- Οικονομικές και κοινωνικές συντεχνίες.
- Ποικίλα κέντρα που επιδιώκουν πολιτιστική κυριαρχία.

Παραδείγματα:

- i. Η διάδοση μιας φήμης για δυναμική επέκταση μιας εταιρείας έχει ως αποτέλεσμα την εκτόξευση της αξίας της μετοχής της στα ύψη. Έτσι, όσοι έχουν αγοράσει τις μετοχές της χαμηλά, αποκομίζουν μεγάλα κέρδη, ενώ ίσως επιλέξουν να ξανα-αγοράσουν τις μετοχές αυτές σε χαμηλότερα επίπεδα, αφού πρώτα ρευστοποιήσουν τα κέρδη τους.
- ii. Στον προπαγανδιστικό πόλεμο, που διεξάγεται από τα επιτελεία των κομμάτων για την επικράτησή τους στην εκλογική μάχη, διαδίδονται ειδήσεις μέσω αργυρώνητων δημοσιογράφων και εντύπων, σχετικά με την υγεία ή την προσωπική ζωή του πολιτικού αρχηγού που λογικά θα επικρατήσει.

(β) Σκοπός της παραπληροφόρησης:

- Η αποκόμιση κερδών
- Η υπονόμηση των αντιπάλων
- Το κέρδος χρόνου (με σκοπό την κατάλληλη προετοιμασία)
- Η συγκέντρωση εξουσίας
- Η απόκτηση κύρους μέσω του καταποντισμού του αντιπάλου

(γ) Συνέπειες της παραπληροφόρησης:

- Συχνά είναι «ευεργετική» για όσους παραπληροφορούν (όταν, φυσικά, επιτυγχάνουν στην στόχευσή τους).
- Παρασύρονται όσοι πιστεύουν στις πληροφορίες αυτές, κάνουν λανθασμένες επιλογές, πέφτουν σε παγίδες που έχουν στήσει επιδέξια όσοι διαστρέφουν τις ειδήσεις.
- Στην πολιτική ζωή κυριαρχεί η ψευτιά και η υποκρισία, η πολιτική κονίστρα γίνεται στίβος εκδήλωσης του χειρότερου αμοραλισμού, δεν υπάρχουν κανόνες, αφού κυρίαρχη επιδίωξη

είναι η συντριβή του αντιπάλου. Φυσικά, η έλλειψη σεβασμού προς τον πολίτη και η περιφρόνηση στη γνώμη του έχει ως ανομολόγητο στόχο τη μετατροπή του λαού σε μια απρόσωπη μάζα, που άγεται και φέρεται κατά τα συμφέροντα όσων κινούν τα νήματα και τις πηγές της «πληροφόρησης».

- Η Δημοκρατία, από το πολίτευμα της ελευθερίας και της ανεμπόδιστης έκφρασης γνώμης, γίνεται, ουσιαστικά, το πολίτευμα των ισχυρών συμφερόντων, που ελέγχουν τις πηγές της πληροφόρησης και τις μεταβάλλουν σε μέσα προπαγανδιστικής επιβολής.
- Υπονομεύεται θανάσιμα - μακροπρόθεσμα - το δημοσιογραφικό λειτούργημα, στην κοινή γνώμη εδραιώνεται η πεποίθηση ότι οι δημοσιογράφοι είναι επαγγελματίες συμβιβασμένοι, φοβισμένοι, αδιάφοροι για την αλήθεια. Για το λαό τα ΜΜΕ δεν είναι ο αρωγός, τα μέσα που στηρίζουν τη δημοκρατία και διασφαλίζουν την έγκυρη ενημέρωση· αντίθετα, είναι κι αυτά μέρος του «παιχνιδιού», του ανηλεούς ανταγωνισμού, με μοναδικό θύμα το λαό.

13. Ποιες συνέπειες μπορεί να έχει στις προσωπικές μας σχέσεις η διάδοση μιας φήμης που αφορά στην ιδιωτική μας ζωή; (σελ. 27)

ΑΝΑΠΤΥΞΗ:

Η φήμη είναι, σύμφωνα με τα λεξικά, μια είδηση και γνώμη άγνωστης πηγής, που διαδίδεται από στόμα σε στόμα και που άλλοτε ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα και άλλοτε όχι. Πολλές φορές η φημολογία ταυτίζεται με το κουτσομπολιό, τη γνωστή μας «κοινωνική κριτική». Κάποιοι επιχειρούν να διαδώσουν - και συχνά τα καταφέρνουν - διάφορες πληροφορίες «ασφαλείς», που αφορούν στην επαγγελματική ή την προσωπική ζωή ενός ατόμου. Η τάση αυτή, το συγκεκριμένο «σπορ», στις μέρες μας, μάλιστα, υπηρετείται και επισήμως από στήλες περιοδικών ή εφημερίδων ή ακόμη και από έντυπα (πολλά τον αριθμό) με αποκλειστικό περιεχόμενο ειδήσεις γύρω από τη ζωή των ανθρώπων που πρόσκαιρα ή μονιμότερα απασχολούν την κοινή γνώμη. Συγκεκριμένα, τα έντυπα αυτά (ας μην τα αναφέρουμε ονομαστικά, για να αποφευχθεί η διαφήμισή τους) προβάλλουν διαρκώς «σκανδαλάκια», ερωτικές περιπετειούλες, τσακωμούς, αλλά και συνήθειες ή επιθυμίες των σταρ της τηλεόρασης, του κινηματογράφου ή του ποδοσφαίρου.

Φαίνεται μάλιστα ότι σε ορισμένες περιπτώσεις πολλά πρόσωπα των μίντια επιδιώκουν τα ίδια την έξαρση της φημολογίας γύρω από το πρόσωπό τους, και αυτό δεν είναι άλλο από το παιχνίδι που έχουν στήσει οι διαμορφωτές της κοινής γνώμης, με σκοπό την ανατροφοδότηση του ενδιαφέροντος γύρω από πρόσωπα ή εκπομπές, όταν διαπιστώνεται ότι οι μετρήσεις τηλεθέασης / αποδοχής είναι πεσμένες. Από το παιχνίδι αυτό ωφελημένοι βγαίνουν τόσο τα πρόσωπα όσο και οι επιχειρήσεις / κανάλια, γιατί η υψηλή τηλεθέαση είναι απόλυτα συνυφασμένη με τα έσοδα από τη διαφημιστική προβολή, η οποία είναι αυξημένη (ποσοτικά και χρηματικά) μόνο όταν οι σταρ και οι εκπομπές τους συγκεντρώνουν υψηλά ποσοστά αποδοχής.

Γενικά, το ζήτημα της φημολογίας πρέπει να εξεταστεί και από την άποψη της εισβολής στη σφαίρα του ιδιωτικού. Πολλοί αναπαράγουν όπως αντιλαμβάνονται οι ίδιοι - συχνά με την ισχύη τους κρίση - καταστάσεις που είδαν ή αντιλήφθηκαν. Το ερώτημα όμως που τίθεται είναι αν έχει ο οποιοσδήποτε από εμάς το δικαίωμα να εισχωρήσει στην ιδιωτική ζωή του άλλου. Η απάντηση είναι αρνητική. Άρα, εκείνος που κυκλοφορεί μια χαλκευμένη είδηση χαρακτηρίζεται ως πρόσωπο μειωμένης ηθικής, ευγένειας και σεβασμού προς το συνάνθρωπο. Στις περισσότερες περιπτώσεις αίτια είναι η ελλιπής παιδεία, η απουσία ουσιαστικών ενδιαφερόντων, η κακεντρέχεια αλλά και ο φθόνος. Πολλοί με τη φθονερή φημολογία στοχεύουν να πλήξουν ένα πρόσωπο, να μειώσουν το κύρος και την αξία του, να δείξουν στους άλλους τις αρνητικές του πλευρές, ώστε να αναδείξουν τη δική τους - υποτιθέμενη - αξία και ικανότητα, να το απομονώσουν από τους άλλους, να προκαλέσουν σε ευαίσθητες επιχειρηματικές δραστηριότητες ανεπανόρθωτο πλήγμα στα πλαίσια ενός ανελέητου ανταγωνισμού.

Από την άλλη ο λαός μας χρησιμοποιεί τη φράση: «όπου υπάρχει καπνός, υπάρχει και φωτιά». Αν ένα πρόσωπο με την ίδια του τη συμπεριφορά δίνει αφορμές για σχόλια, τότε η ευθύνη του είναι μεγάλη· όμως, αν η φημολογία προέρχεται από την κακία των ανθρώπων που δεν ανέχονται την υπεροχή του άλλου, τότε είναι απόδειξη απαιδευσιάς και σκληρότητας. Σ' αυτή την περίπτωση, το ιδιωτικό χρησιμοποιείται ως το μοναδικό μέσο για να πληγεί το έργο ενός ανθρώπου. Συνηθισμένη είναι παρόμοια φημολογία γύρω από πολιτικά πρόσωπα, τα οποία ξεπέρασαν με την προσφορά τους άλλους με παρόμοιες φιλοδοξίες και οι τελευταίοι χρησιμοποίησαν ως υπονομευτικό όπλο τη δηλητηριώδη φημολογία.

Πάντως, είναι ευθύνη των ανθρώπων να είναι προσεκτικοί τόσο στη χρήση ανεύθυνων κουτσομπολιών, όσο και στην πρόκλησή τους. Η ιδιωτική ζωή πρέπει να μένει απόλυτα προστατευμένη, ακόμη κι αν υπάρχουν προβλήματα (αλήθεια, ποιος είναι αλάθητος;). Όσοι κάνουν την ιδιωτική τους ζωή «βούκινο», είναι άξιοι της τύχης τους.

14. Καθημερινά παίρνουμε αλλά και δίνουμε πληροφορίες για διάφορα γεγονότα. Ποια στάση νομίζετε ότι πρέπει να διαμορφώνουμε ως δέκτες των πληροφοριών αυτών και ποια ευθύνη πιστεύετε ότι έχουμε ως πομποί;

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ:

Το θέμα με τα ερωτήματά του ζητά την τοποθέτησή μας στο δύσκολο πρόβλημα της διαχείρισης των πληροφοριών, τόσο αυτών που δεχόμαστε, όσο και αυτών που εκπέμπουμε. Γιατί ευθύνη δεν έχουν μόνο τα ΜΜΕ, αλλά και εμείς οι ίδιοι προσωπικά. Και αυτό φαίνεται από το είδος του εντύπου που διαβάζουμε και την ποιότητα των πληροφοριών / σχολίων που περιέχουν. Από εκεί αποδεικνύεται το είδος των πληροφοριών / απόψεων που είμαστε έτοιμοι να αποδεχθούμε. Παράλληλα, τα διάφορα έντυπα που διαβάζουμε διαπλάθουν και έναν τρόπο σκέψης, ήθος, συμπεριφορά, στάση ζωής.

Ως δέκτες πληροφοριών:

- Δεν πρέπει να αντιδρούμε σπασμωδικά.
- Πρέπει να ελέγχουμε τις πληροφορίες, για να διαπιστώνουμε την εγκυρότητά τους.
- Με κριτική σκέψη πρέπει να διακρίνουμε τα σαθρά σημεία και όσα ενδεχομένως είναι παραπληροφόρηση.
- Πρέπει να λειτουργούμε συγκριτικά, προσπαθώντας να βγάλουμε συμπέρασμα διαβάζοντας περισσότερες από μία πηγές.
- Πρέπει να προσπαθούμε να ανακαλύψουμε την αλήθεια, μακριά από προκαταλήψεις, δεισιδαιμονίες, φανατισμούς, δογματισμούς και άλλες πνευματικές αγκυλώσεις. Γιατί, αν η επιδίωξη της αντικειμενικότητας είναι ίσως ουτοπία, η απόλυτη υποκειμενικότητα αποδεικνύεται λανθασμένη επιλογή, εξαιρετικά επικίνδυνη.
- Πρέπει να επιδιώκουμε το διάλογο, διότι από τους άλλους μαθαίνουμε πολλά, διασταυρώνουμε απόψεις, ξεκαθαρίζουμε στο μυαλό μας καλύτερα όσα μας βασανίζουν, αποκρυσταλλώνουμε γνώμη.
- Τέλος, οφείλουμε να αναπτύσσουμε τη συνθετική και την αναλυτική σκέψη με σκοπό να οδηγούμαστε σε συμπεράσματα, αφού πρώτα εξετάζουμε διάφορα επιμέρους θέματα, καθώς επίσης και να «ξεμπερδεύουμε» το κουβάρι, να επεξεργαζόμαστε αναλυτικά μια σύνθετη πραγματικότητα.

Ως πομποί πληροφοριών:

- Πρέπει να έχουμε την ίδια νοοτροπία και συμπεριφορά που απαιτούμε από τους άλλους, όταν εμείς είμαστε δέκτες πληροφοριών.

- Όταν και εάν κρίνουμε ότι πρέπει να μεταδώσουμε μια πληροφορία, πρέπει να λέμε την αλήθεια. Διαφορετικά υπάρχει και ο δρόμος της σιωπής.
- Δεν πρέπει να υπερβάλλουμε για να επιτύχουμε την αυτοπροβολή μας, την ενίσχυση του κύρους μας. (Συχνό είναι το φαινόμενο της κάλυψης της ασημαντότητας και ρηχότητας της σκέψης ορισμένων μέσα από την προσποίηση ότι γνωρίζουν αποκλειστικές και άγνωστες στο κοινό πληροφορίες).
- Πρέπει να είμαστε ηθικά ακέραιοι και η παραπληροφόρηση να μην ανήκει στον κύκλο των ενδιαφερόντων μας.
- Την ίδια στάση πρέπει να δείχνουμε και προς το κουτσομπολιό, το οποίο πρέπει να αποφεύγουμε. Στην όποια κριτική μας δεν πρέπει να συγχέουμε σε καμία περίπτωση τον χαρακτήρα και την ιδιωτική ζωή του ανθρώπου, με το έργο του. Ο κριτικός έλεγχος περιορίζεται σ' αυτό.

15. «Η δημοσιογραφία είναι εκπληκτικό και τρομακτικό προνόμιο». Με ποια επιχειρήματα υποστηρίζει την άποψη αυτή η Ο. Φαλάτσι; Να συζητήσετε τη σχέση της δημοσιογραφίας με την ιστορία. (σελ. 27)

ΑΝΑΠΤΥΞΗ:

Η Ο. Φαλάτσι, ιταλίδα δημοσιογράφος, έγινε ιδιαίτερα γνωστή στην πατρίδα μας λόγω της μαχητικότητάς της εναντίον του καθεστώτος των συνταγματαρχών και της άμεσης σχέσης της με πρόσωπα που συγκροτούσαν πυρήνες αντίστασης με σκοπό την ανατροπή του. Στο απόσπασμα αυτό παραθέτει τρία βασικά επιχειρήματα, για να τεκμηριώσει τη θέση της.

- Μόνο, υποστηρίζει η συγγραφέας, η δημοσιογραφία δίνει τη δυνατότητα στον άνθρωπο, αφενός να είναι παρών τη στιγμή που λαμβάνουν χώρα ιστορικά γεγονότα και, ταυτόχρονα, επιτρέπει την καταγραφή των γεγονότων αυτών.
- Ο δημοσιογράφος, κατά την επιτέλεση του λειτουργήματός του, νιώθει φόβο και ανασφάλεια. Και τούτο διότι, θέλοντας να ασκήσει το έργο του με υπευθυνότητα, αισθάνεται / έχει αμφιβολίες αν είναι επαρκής, αν θα κατορθώσει να πραγματώσει την αποστολή του. (Είναι η αγωνία που νιώθει κάθε σοβαρός επαγγελματίας κατά την εκτέλεση του καθήκοντός του. Αυτή η ανασφάλεια / το δημιουργικό άγχος είναι η πηγή της αυτοβελτίωσής του).
- Τέλος, ο δημοσιογράφος πρέπει, όταν αναλαμβάνει μια αποστολή, να διαθέτει τον εαυτό του ολοκληρωτικά στο έργο του. Ψυχή τε και σώματι να δίνεται, ώστε να κατανοεί την πραγματικότητα και να προσφέρει κατόπιν επαρκή και έγκυρη ενημέρωση στο αναγνωστικό / τηλεοπτικό κοινό.

Η σχέση της δημοσιογραφίας με την ιστορία:

Στην αξιολογική της κλίμακα η Φαλάτσι τοποθετεί τη δημοσιογραφία υψηλότερα από την ιστορία. Ίσως αυτό γίνεται διότι θεωρεί πως

η ανακάλυψη και καταγραφή των περιστατικών / γεγονότων καθιστά το δημοσιογραφικό λειτούργημα εξαιρετικά συναρπαστικό και θελκτικό. Ο ιστορικός, χαμένος στα χαρτιά και τις πηγές του, κλεισμένος στο γραφείο του, μελετά βιβλία ή αρχεία για το παρελθόν. Τα γεγονότα είναι για τον ιστορικό μια ύλη / πραγματικότητα ήδη συντελεσμένη και ο ίδιος καλείται να βρει τον μίτο που τα συνδέει, να τα αναπλάσει και να τα ερμηνεύσει. Ο δημοσιογράφος ανακαλύπτει και μελετά μια πραγματικότητα ζώσα, ενεργή.

Χωρίς όμως την ιστορική σπουδή, τη μελέτη δηλ. των γεγονότων από απόσταση με μάτι ψυχρό και χωρίς έντονους συναισθηματισμούς, η ανακάλυψη της αλήθειας θα ήταν έργο εξαιρετικά δυσχερές. Η αδυναμία της δημοσιογραφικής έρευνας σε σχέση με την ιστορική έγκειται στην απουσία απόστασης. Η αμεσότητα δηλ. καθιστά τον δημοσιογράφο μέρος της πραγματικότητας. Μελετά το ειδικό και το συγκεκριμένο, δίνει - και είναι λογικό αυτό - έμφαση στην ανακάλυψή του, αλλά δεν έχει τη δυνατότητα της εποπτείας, της σύνθεσης του ιστορικού παζλ. Ο ιστορικός αντίθετα, έστω και με το ψυχρό μάτι του ερευνητή του εργαστηρίου, μπορεί να παράγει έργο πιο σύνθετο και μονιμότερο, περιμένει την εκδήλωση των συνεπειών, αφήνει τον χρόνο και την έρευνα να του δώσουν περισσότερα στοιχεία και επιχειρεί την ανασύνθεση της ιστορικής πραγματικότητας όχι μόνο από μακριά (ίσως και ακίνδυνα, σε σχέση με τον δημοσιογράφο, που θέτει τη ζωή του σε κίνδυνο) αλλά και σε χρονικό ορίζοντα τέτοιο που η μελέτη μιας περιόδου καθίσταται επαρκέστερη. Ταυτόχρονα, ο ιστορικός μελετά γεγονότα και όχι περιστατικά. Δηλ. στρέφει το ενδιαφέρον του στην «ανάγνωση» σπουδαίων / σημαντικών ιστορικών πραγματώσεων, χωρίς να μπερδεύεται από τη δράση προσώπων που ίσως αδυνατούν να υπομνηματίσουν την ιστορία.

16. Η σχέση ανάμεσα στην ελευθερία της γνώμης και στην ελευθερία της έκφρασης.**ΑΝΑΠΤΥΞΗ:**

Καταρχάς, είναι δικαίωμα δημοκρατικό του πολίτη η έκφραση γνώμης, η κριτική στάση απέναντι σε πρόσωπα, καταστάσεις, γεγονότα, η διατύπωση απόψεων με τρόπο μαχητικό. Από την άλλη, κατανοούμε ότι μόνο ο πληροφορημένος / ενημερωμένος πολίτης μπορεί να ασκήσει το δικαίωμα αυτό. Αυτό φυσικά πραγματοποιείται όταν οι πηγές της πληροφόρησης, τα ΜΜΕ, λειτουργούν στα πλαίσια μιας δημοκρατίας. Ακηδεμόνευτα, χωρίς λογοκριτικούς και άλλους παρεμβατικούς μηχανισμούς αφήνονται ανεμπόδιστα στο έργο τους που είναι ο έλεγχος της εξουσίας, η πληροφόρηση του κοινού, η αποκάλυψη σκανδάλων, η συμβολή τους στην παιδευτική αναβάθμιση του επιπέδου του λαού.

Ο πληροφορημένος πολίτης είναι υπεύθυνος, γιατί παίρνει σωστές αποφάσεις, αποφεύγει τα λάθη, συμμετέχει στα κοινά αποφασιστικά, ψηφίζει με σοβαρότητα, αφού παρακολουθεί επισταμένως το έργο των κυβερνώντων και τα προγράμματα των κομμάτων.

Πόσο όμως, ακόμη και σήμερα, μπορεί να γίνει αυτό; Είναι ο πολίτης επαρκώς πληροφορημένος; Παλιότερα, όταν τα ΜΜΕ ήταν υπό κρατικό έλεγχο, η στρόφιγγα της πληροφόρησης ανήκε στην αποκλειστική σχεδόν αρμοδιότητα του κράτους, δηλ. βρισκόταν στην υπηρεσία του κόμματος που κυβερνούσε. Η τηλεόραση και το ραδιόφωνο είχαν μετατραπεί σε όργανα προπαγάνδας του κόμματος και της κυβέρνησης (της εκάστοτε κυβέρνησης / κόμματος). Σήμερα, την εποχή της ελεύθερης ραδιοφωνίας και τηλεόρασης, θα περιμέναμε αλλαγή του κλίματος, άρα περισσότερη και εγκυρότερη πληροφόρηση. Δυστυχώς όμως αυτό δεν συμβαίνει πάντα. Τα ιδιωτικά ΜΜΕ διαγωνίζονται μεταξύ τους στην κατάκτηση της υψηλότερης τηλεθέασης - ακροαματικότητας και οι ειδήσεις που προβάλλονται αξιολογούνται όχι με βάση την πραγματική αλλά με βάση την εμπορική τους αξία· επίσης ο ανταγωνισμός που έχει αναπτυχθεί μεταξύ των μέσων αυτών συχνά υπονομεύει την εγκυρότητα, αφού οι ειδήσεις δεν ελέγχονται βασανιστικά, όπως θα έπρεπε. Τέλος, και το χειρότερο, η εξάρτηση από την εξουσία δεν έπαψε να υφίσταται· αντίθετα εντάθηκε, γιατί οι ιδιοκτήτες των ΜΜΕ επένδυσαν τεράστια κεφάλαια στον τομέα της πληροφόρησης, αφού αντιλήφθηκαν ότι εξασφαλίζουν ένα πανίσχυρο όπλο στα χέρια τους με στόχο την άσκηση πιέσεων στην εξουσία και την ενίσχυση της θέσης τους στο πεδίο του οικονομικού ανταγωνισμού. (Οι περισσότεροι είναι ιδιοκτήτες και άλλων επιχειρήσεων). Κατανοούμε λοιπόν ότι η ελευθερία αυτή είναι ήδη ναρκοθετημένη. Έτσι, όταν οι σχέσεις εξουσίας - ιδιοκτητών ΜΜΕ διαταράσσονται, τότε η κριτική γίνεται εντονότερη, ενώ όταν τα αιτήματα ικανοποιηθούν, η κριτική αμβλύνεται, τα πρόσωπα ωραιοποιούνται, τα ΜΜΕ μεταβάλλονται σε μηχανισμούς στήριξης και προπαγάνδας.

Ο πολίτης αντιλαμβάνεται για άλλη μια φορά ότι το παιχνίδι είναι στημένο, ότι ο ίδιος κινδυνεύει στο όνομα της ελευθερίας να μεταβληθεί σε μαριονέτα στα χέρια πανίσχυρων μηχανισμών του παρασκηνίου. Όλα γίνονται για το καλό του, στο όνομα του λαού, στην ουσία όμως αυτός είναι για άλλη μια φορά το θύμα. (Αυτό δεν σημαίνει ότι όλα τα ΜΜΕ ανήκουν σ' αυτή την κατηγορία. Απλώς, λιγοστές εξαιρέσεις επιβεβαιώνουν τον κανόνα).

Λεξιλόγιο (σελ. 54-55)

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Ποιες από τις παρακάτω εκφράσεις χρησιμοποιούμε για να συμβουλευόμαστε κάποιον να εξοικονομεί χρόνο;
(α) *χρόνου φείδου*
(β) *σε ανύποπτο χρόνο*
(γ) *ο χρόνος είναι χρήμα*
(δ) *συν τω χρόνω*
(ε) *ελλείψει χρόνου*

2. Ποια η σημασιολογική διαφορά των όρων *χρονογραφία* και *χρονογράφημα*;

3. Να συμπληρωθούν τα κενά με τις κατάλληλες από τις παρακάτω λέξεις ή φράσεις:
χρόνισε, προθεσμία, χρονοβόρα, ελλείψει χρόνου, ετεροχρονισμό, χρονοτριβούσαν, καθυστέρηση

Η συγγραφή της διδακτορικής του διατριβής ήταν μια ιδιαίτερα _ διαδικασία, καθώς οι υπεύθυνοι του σπουδαστηρίου _ διαρκώς και δεν του προμήθευαν το φωτοτυπημένο υλικό που χρειαζόταν. _ , αναγκάστηκε να απευθυνθεί σε διάφορες βιβλιοθήκες. Όμως, και εκεί η _ δεν ήταν λιγότερη. Έτσι, η εργασία του _ και αναγκάστηκε να ζητήσει _ στην _ καταβολής της.

4. Να αποδώσετε στα Νέα Ελληνικά τις παρακάτω λατινικές εκφράσεις:
ab initio, ab onο, ab origine, a posteriori, a priori

5. Ποια η σημασιολογική διαφορά μεταξύ των εκφράσεων *κατ' αρχήν* και *κατ' αρχάς*;

6. Να σχηματίσετε προτάσεις χρησιμοποιώντας τις παρακάτω λέξεις (μια πρόταση για κάθε λέξη):

αρτιγενής, απώτατος, χρόνιος, αυτοστιγμαί, αρχαιοπινής, συγχρονικός, προσιωνίζομαι

7. Να συζεύξετε τις λέξεις της αριστερής στήλης με τις συνώνυμές τους της δεξιάς:

1. <i>προεικάζω</i>	α. <i>παραμονή</i>
2. <i>ύστατος</i>	β. <i>αταβισμός</i>
3. <i>προγονισμός</i>	γ. <i>έσχατος</i>
4. <i>χρόνιος</i>	δ. <i>προαναγγελία</i>
5. <i>προεόρτια</i>	ε. <i>προβλέπω</i>
	στ. <i>μόνιμος</i>
	ζ. <i>υστερόχρονος</i>

8. Να κατατάξετε τις παρακάτω συγγενείς σημασιολογικά λέξεις με κριτήριο τον βαθμό της αρνητικής τους χροιάς:

επιπτώσεις, αποτελέσματα, συνέπειες, επακόλουθα

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΕΙΔΗ

✍ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Να προσδιορίσετε το βιογραφικό είδος στο οποίο ανήκει καθένα από τα ακόλουθα αποσπάσματα, αντιστοιχίζοντας τα δεδομένα της στήλης Α με εκείνα της στήλης Β και σημειώνοντας την επιλογή σας στο κενό διάστημα που υπάρχει μπροστά από κάθε απόσπασμα της στήλης Α (ένα στοιχείο της στήλης Β περισσεύει). Να δικαιολογήσετε τις επιλογές σας.

A	B
<p>_ Α) <i>Χιροσίμα, 6 Αυγούστου 1945</i> <i>Ξαφνικά μια εκτυφλωτική λάμψη μ' έκανε να τιναχτώ, το σπίτι μπροστά μας άρχισε να τρέμει και σε μερικά λεπτά σωριαζόταν σε ερείπια μέσα σ' ένα σύννεφο από σκόνη</i></p> <p>_ Β) <i>Αμα είδαν αυτό το μαύρο πέλαγος ν' ανεβαίνει ολοένα σαν φουσκοθαλασσιά, τα παλληκάρια του Παπαφλέσσα φοβήθηκαν.</i> <i>-Εσείς έχετε άλογα- άρχισαν να μουρμουρίζουν- τα καβαλάτε ύστερα και φεύγετε!</i> <i>Μόλις άκουσε τέτοιο λόγο ο Παπαφλέσσας, κράζει αμέσως το γραμματικό του και του λέει...</i></p> <p>_ Γ) <i>Έκατσα να φάγω ψωμί. Ήρθαν τέσσεροι αξιωματικοί Γάλλοι... Εκράτησα τους αξιωματικούς και φάγαμεν μαζί. Μου λένε: «Είστε πολλά ολίγοι και αυτηνοί πολλοί, οι Τούρκοι, και ταχτικοί·κι αυτήνη η θέση είναι αδύνατη. Έχει κανόνια ο Μπραϊμης και δεν θα βαστάξετε..</i></p> <p>_ Δ) <i>Κι ενώ ο πατέρας μου με βουρκωμένα μάτια, αναπολούσε νοσταλγικά τους παλιούς καιρούς, εγώ, που δεν μπορούσα να τον παρακολουθήσω στους συλλογισμούς του, κοίταζα το χορταριασμένο αλώνι, και πήγαινε ο νους μου στα παιδιά μου, στην τάξη μου. Όλος ο τόπος μέσα και γύρω στο αλώνι πλημμυρούσε βλάστηση. Παπαρούνες όσες θέλεις και μαργαρίτες άσπρες και κίτρινες.</i></p> <p>_ Ε) <i>Είναι στιγμές που σας νοσταλγώ με λαχτάρα, που θα 'θελα να περάσω μαζί σας λίγον καιρό. Η πατρίδα μου, ο όμορφος τόπος που είδα το φως, στέκει πάντα στη σκέψη μου το ίδιο λαγαρά και ξεκάθαρα, όπως όταν σας άφησα. Δυστυχώς ένας φθονερός δαίμονας, η κακή μου υγεία, ήρθε να μου χαλάσει τα σχέδια.</i></p>	<p>1. Μυθιστόρημα με αυτοβιογραφικά στοιχεία</p> <p>2. Βιογραφία</p> <p>3. Απομνημονεύματα</p> <p>4. Ημερολόγιο</p> <p>5. Επιστολή με αυτοβιογραφικά στοιχεία</p> <p>6. Μυθιστορηματική βιογραφία</p>

2. Να αναγνωρίσετε το είδος του κειμένου στο οποίο ανήκουν τα ακόλουθα αποσπάσματα, βρίσκοντας τις αντιστοιχίες ανάμεσα στα στοιχεία της στήλης Α και σ' εκείνα της στήλης Β (ένα είδος περισσεύει) και σημειώνοντας τις επιλογές σας στα κενά δίπλα στα κεφαλαία γράμματα αρίθμησης των αποσπασμάτων. Έπειτα να διαβαθμίσετε τα κείμενα ανάλογα με τον βαθμό της «λογοτεχνικότητάς» τους, αρχίζοντας από εκείνο με τον ελάχιστο βαθμό.

3.

A	B
<p>A) Κατά το διάστημα 1993-1997 εργάστηκα ως προγραμματιστής Η/Υ σε ιδιωτικό διαγνωστικό κέντρο. Από τότε μέχρι σήμερα εργάζομαι με μερική απασχόληση σε εκδοτικό οίκο, ενώ παράλληλα σπουδάζω Αγγλικά και Γαλλικά.</p> <p>B) Έπεσε ξανά το βράδυ και η Πόλη βυθίστηκε μέσα στη γαλήνη. Γαλήνη που ταραζόταν πότε πότε από μιαν αστραπή και μια βροντή, που πρόδιναν ότι το θηρίο ζούσε πάντα, ότι πάντα την πολιορκούσε, ότι πάντα γύρευε τον αφανισμό της.</p> <p>Γ) Κι όσα σημειώνω τα σημειώνω γιατί δεν υποφέρνω να βλέπω το άδικο να πνίγει το δίκιο. Δια κείνο έμαθα γράμματα εις τα γεράματα και κάνω αυτό το γράψιμο το απελέκητο, ότι δεν είχα τον τρόπον όντας παιδί να σπουδάξω.</p> <p>Δ) Τρίτη 8 Μάη. Σήμερα η μέρα που τελείωσε ο πόλεμος... Δεν έχω κανένα αίσθημα το μόνο που με συγκίνησε το πρωί, κοιτάζοντας το δρόμο από το παράθυρο του σπιτιού μου, ένας τυφλός παίζοντας στη φουσαρμόνικα του τον Ύμνο, καθώς προχωρούσε σέρνοντας τα πόδια του.</p>	<p>α) Ημερολόγιο</p> <p>β) Απομνημονεύματα</p> <p>γ) Συστατική επιστολή</p> <p>δ) Μυθιστορηματική βιογραφία</p> <p>ε) Αυτοβιογραφικό σημείωμα</p>

3. Να δηλώσετε σε ποιο βιογραφικό είδος ανήκουν τα παρακάτω αποσπάσματα, αντιστοιχίζοντας τα δεδομένα της στήλης Α με εκείνα της στήλης Β (τρία στοιχεία στη στήλη Β περισσεύουν).

A	B
1. Νέζερ Χριστόφορος (1889-1970). Ηθοποιός. Πρωταγωνιστής του Εθνικού Θεάτρου. Διακρίθηκε ιδιαίτερα στην ερμηνεία κλασικών κωμωδιών.	α) Βιογραφία
2. Εργάστηκα επί πέντε χρόνια στην εφημερίδα ως λινοτύπης και άλλα δύο ως δημοσιογράφος κοντά στον Χρίστο Φιλιππόπουλο.	β) Συναξάρι
3. Το καλοκαίρι του 1890 πηγαίνει στη Σκιάθο, όπου ξαναβρίσκει τις παλιές αγάπες, τα προσκυνητάρια των παιδικών αναμνήσεων, και μαζεύει υλικό. Στα 1894, τον Απρίλη, ξαναπηγαίνει άρρωστος.	γ) Βιογραφικό σημείωμα
4. Τη ΙΑ' (11 ^η) του μηνός Μαρτίου, μνήμη του Αγίου Πατρός ημών Σωφρονίου, Αρχιεπισκόπου Ιεροσολύμων. Σωφρόνιος ο εν Αγίοις Πατρη ημών εγεννήθη εις την Δαμασκόν περί το έτος φπ' (580) από Χριστού υπό γονέων ευσεβών...	δ) Μυθιστορηματική βιογραφία
5. Η γλωσσομάθειά του, σε συνδυασμό με την ευφράδεια αλλά και τη νηφαλιότητα του χαρακτήρα του, τον καθιστούν ιδιαίτερα κατάλληλο για δημόσιες σχέσεις και, γενικά, για επικοινωνία με το κοινό.	ε) Συστατική επιστολή
6. Τη διαδρομή από το Τσάγεζι προς τα Στενά της Πέτρας είχαμε την υποχρέωση να την κάνουμε σε 24 ώρες και με φόρτο τουλάχιστον 30 οκάδων. Κουβαλούσαμε στην πλάτη 2 χειροβομβίδες, τη μια μιας οκάς και την άλλη δύο οκάδων, κατάλληλες για ανατίναξη δημοσίων έργων, επιπλέον 350 φυσίγγια, εφεδρικές τροφές 3 ημερών, καθώς και το ρουχισμό μας.	στ) Ημερολόγιο
	ζ) Αυτοβιογραφία
	η) Απομνημονεύματα
	θ) Αυτοβιογραφικό σημείωμα

4. Όλες οι ακόλουθες προτάσεις αναφέρονται στα βασικά συστατικά στοιχεία (μορφής και περιεχομένου) του ημερολογίου.

A. Να ελέγξετε την ορθότητα των προτάσεων αυτών και να σημειώσετε X στο αντίστοιχο πλαίσιο.

B. Να διορθώσετε τις προτάσεις που θεωρείτε λανθασμένες.

ΣΩΣΤΟ ΛΑΘΟΣ

α) Ο συντάκτης ενός ημερολογίου καταγράφει σ' αυτό μόνο σημαντικά προσωπικά γεγονότα και ατομικά προβλήματα.	☐	☐
β) Στο ημερολόγιο ο αφηγητής- συντάκτης του μετέχει πάντοτε στα γεγονότα που καταγράφει.	☐	☐
γ) Η οπτική γωνία της αφήγησης σε ένα ημερολόγιο είναι εσωτερική.	☐	☐
δ) Κύρια γνώρισμα της μορφής ενός ημερολογίου είναι οι χρονικοί και τοπικοί προσδιορισμοί.	☐	☐
ε) Η ανάγνωση ενός ημερολογίου ικανοποιεί την περιέργεια όποιου ενδιαφέρεται μόνο για την ιδιωτική ζωή διασήμων προσώπων.	☐	☐
στ) Ο προσωπικός -εξομολογητικός χαρακτήρας είναι το κύριο γνώρισμα ενός ημερολογίου που κρατείται για πρακτικούς σκοπούς.	☐	☐
ζ) Ο συντάκτης κάθε τύπου ημερολογίου δεν θα ήθελε ποτέ να "πέσουν τα γραπτά του σε ξένα χέρια".	☐	☐
η) Το ύφος ενός ημερολογίου είναι πάντα το καθημερινό και ανεπιτήδευτο ύφος του συντάκτη του.	☐	☐

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΚΑΙ ΚΡΙΤΙΚΗ ΕΝΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ

✍ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Η ακόλουθη λογοτεχνική κριτική αξιολογεί το έργο του Στρατή Δούκα “Η ιστορία ενός αιχμαλώτου”.

- α) Να εντοπίσετε τα θέματα που απασχολούν το συντάκτη της βιβλιοκριτικής σε κάθε παράγραφο του κειμένου, καθώς και τα σχόλια που εκφράζει γι’ αυτά και να τα καταγράψετε στις οικείες στήλες του πίνακα που δίνεται μετά από το κείμενο.
- β) Να προσδιορίσετε τον τρόπο με τον οποίο τεκμηριώνει ο συγγραφέας τα σχόλιά του (επιχειρήματα, παραδείγματα) στην τρίτη και στην τέταρτη παράγραφο του κειμένου, και να συμπληρώσετε την τρίτη στήλη του πίνακα.

Ο “Αιχμάλωτος” αποτελεί ένα κλασικό έργο της νεοελληνικής λογοτεχνίας. Και σημειώνω εδώ τον όρο “έργο κλασικό” όχι μόνο με την έννοια του αντιπροσωπευτικού και υποδειγματικού, αλλά και μ’ εκείνη του μετρημένου και άκρως ισορροπημένου, που αποδίδουμε σε αρκετές απ’ τις δημιουργίες των αρχαίων.

Ο “Αιχμάλωτος” μολονότι κείμενο εξαιρετικά σύντομο -τόσο που λυπάσαι- αφήνει την αίσθηση του μεγάλου σε έκταση έργου, γιατί αυτά που συνεπάγονται είναι απείρως περισσότερα απ’ αυτά που λέγονται. Η αφήγηση δεν έχει “στάσιμα”, δεν κατατρίβεται σε σχολιασμούς και αυτοαναλύσεις, παρά τραβάει από το ένα στ’ άλλο, στα γεγονότα. Η έλλειψη σχολιασμού συντελεί στην αρμονική σύνδεση αφηγητή και κανονικού αναγνώστη, μια και ο παθός δεν εννοεί να αυτοπαρουσιάζεται κάθε τόσο ούτε ως εξαιρετικά ευαίσθητος ούτε και ως ιδιαίτερα παλικάρας. Ένας συνηθισμένος λαϊκός άνθρωπος.

Το έργο είναι μια σε πρώτο πρόσωπο αφήγηση, χωρίς όμως να αποτελεί αυτοβιογραφία. Στηρίζεται γερά στην επιμέρους εμπειρία του χώρου, των ανθρώπων και της εποχής, που είχε ο ίδιος ο Στρατής Δούκας. Δεν άκουσε απλώς μια συναρπαστική υπόθεση και κάθισε κατόπι και τη συνέθεσε, μα καταπιάστηκε με μια ιστορία, που ήταν ικανός να εκτιμήσει το βάρος της, να δει την πλαστικότητα της και να προχωρήσει μέσα της σταθερά. Τα δοσμένα θέματα, όταν είναι ξένα προς τη ζωή και την εμπειρία του συγγραφέα, ποτέ δεν αποδίδουν. Το γνήσιο θέμα δεν αρχίζει από την αγωνιώδη συλλογή επιμέρους στοιχείων, αλλά από την πλούσια εμπειρία πραγμάτων ή καταστάσεων.

Από τις πρώτες αράδες αρχίζεις ν’ ακούς ανεπαίσθητα τα μικρασιατικά ελληνικά. Όχι ιδιωματικά στο λεξιλόγιο, αλλά στη σύνταξη κάπως. Το ρήμα, στους διαλόγους ιδίως, βρίσκεται συχνά στο τέλος της φράσης. Πού και πού πέφτει καμιά τούρκικη λέξη, αλλά τόσο δικαιολογημένη, ώστε είναι άμεσα καταληπτή.

Όταν το 1929 πρωτοβγήκε ο “Αιχμάλωτος” χαιρετίστηκε με ενθουσιασμό από πολλούς εκλεκτούς πνευματικούς ανθρώπους. Αργότερα, η γενιά του ’30, και μάλιστα ο πυρήνας της, αγνόησε ή και παραμέρισε τον Στρατή Δούκα και το έργο του. Όμως ο “Αιχμάλωτος”, το σύντομο αυτό αφήγημα, αποδείχτηκε παρ’ όλ’ αυτά ιδιαίτερα ανθεκτικό και γόνιμο για τη νεότερη πεζογραφία μας.

(Γιώργου Ιωάννου, *Εφήβων και μη. Διάφορα κείμενα*, εκδόσεις Κέδρος, Αθήνα 1982, σελ. 223-226, αποσπάσματα)

	ΘΕΜΑΤΑ	ΣΧΟΛΙΑ	ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ ΣΧΟΛΙΩΝ
ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ 1η			
ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ 2η			
ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ 3η			
ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ 4η			
ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ 5η			

2. Να δηλώσετε τη θέση που είχαν τα ακόλουθα αποσπάσματα στη βιβλιοκριτική από την οποία προέρχονται, αντιστοιχίζοντας τα δεδομένα της στήλης Α με εκείνα της στήλης Β και γράφοντας την επιλογή σας στο κενό διάστημα που υπάρχει μπροστά από κάθε απόσπασμα (είναι πιθανό περισσότερα από ένα αποσπάσματα να αντιστοιχούν σε ένα δεδομένο της στήλης Β). Σε κάθε περίπτωση να δικαιολογήσετε την επιλογή σας.

A	B
<p>- Βιβλία όπως “Ο χάρτινος Σεπτέμβρης” είναι γραμμένα έτσι ώστε είναι σχεδόν καταδικασμένα να γίνουν μπεστ σέλερ. Με άλλα λόγια είναι κομμένα και ραμμένα στα μέτρα του μέσου Έλληνα.</p> <p>- Η θεατρική υφή των διαλόγων του έχει μια περιγραφικότητα που δεν έχει υπερβολικές απαιτήσεις από τη φαντασία.</p> <p>- Ο “χάρτινος Σεπτέμβρης” είναι μια ιστορία πάθους χωρίς πάθος. Μιλάει για ένα ερωτικό τρίγωνο, του οποίου τα τρία σκέλη στην πραγματικότητα είναι τρεις Νάρκισσοι που ενδιαφέρονται μόνο για τον εαυτό τους, και γι’ αυτό τελικά το “πάθος” τους δεν έχει απολύτως καμιά σοβαρή συνέπεια.</p> <p>- Το χάρτινο φανάρι της καρδιάς μας.</p> <p>- Γιάννη Ξανθούλη, Ο χάρτινος Σεπτέμβρης της καρδιάς μας, Μυθιστόρημα, Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 1989, σσ. 159.</p> <p>- Στη θέση της Κάθαρσης τοποθετείται η ίαση, κάτι πολύ πιο χειροπιαστό και ελκυστικό για τον μέσο άνθρωπο.</p> <p>- Ο συγγραφέας μιλάει από την αρχή ως το τέλος για τον εαυτό του και μόνο για τον εαυτό του, θεωρεί το πιο κοινό αίσθημα ή συναίσθημά του άξιο της προσοχής του αναγνώστη.</p> <p>- Είναι μια άσκηση ύφους, μια κομψευόμενη φλυαρία, χωρίς κανένα περιεχόμενο.</p>	<p>A. Τίτλος κριτικής</p> <p>B. Υπότιτλος κριτικής</p> <p>Γ. Πρόλογος</p> <p>Δ. Κύριο μέρος</p>

3. Τα ακόλουθα αποσπάσματα προέρχονται από κριτική του πασίγνωστου μυθιστορήματος του Ν. Καζαντζάκη “Αλέξης Ζορμπάς”. Να προσδιορίσετε σε κάθε απόσπασμα το θέμα που απασχολεί την κριτική του συγκεκριμένου βιβλίου, αντιστοιχίζοντας τα δεδομένα της στήλης Α με εκείνα της στήλης Β. (Δύο στοιχεία της στήλης Β περισσεύουν.)

Α. ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ	Β. ΘΕΜΑΤΑ ΚΡΙΤΙΚΗΣ
1. Ο “Αλέξης Ζορμπάς” είναι ένα μυθιστόρημα σε πρώτο πρόσωπο. Ένα πρόσωπο που έζησε την ιστορία και κατόπιν την αφηγείται. Το πρόσωπο αυτό όμως δεν είναι πλαστό, ξένο, μα το ίδιο το πρόσωπο του συγγραφέα.	Α. Τίτλος
2. Το πρόσωπο του Ζορμπά είναι αληθινό, ιστορικό δηλαδή, καθώς και της μαντάμ Ορτάνς και όλη η ιστορία με το μεταλλείο φαίνεται, τουλάχιστο στη ραχοκοκαλιά της, αληθινή, γενούμενη.	Β. Αφήγηση
3. Το “εγωκεντρικό” αυτό μυθιστόρημα τιτλοφορείται με το όνομα του δεύτερου, μετά το συγγραφέα, προσώπου, κατά το πρότυπο των πλατωνικών διαλόγων, που τόσο μελετούσε και μετέφραζε ο Καζαντζάκης.	Γ. Περιγραφή
4. Το βιβλίο πάσχει από έλλειψη πραγματικών ερωτικών σκηνών, που γίνεται πιο αισθητή, γιατί από τη μια ο συγγραφέας κάθε τόσο προετοιμάζει το ερωτικό έδαφος και από την άλλη το μυθιστόρημα βρίθκει από φτηνές περιγραφές κάθε είδους, μερικές φορές μάλιστα αυτονόητες και περιττές.	Δ. Χαρακτήρες
5. Καθώς ο συγγραφέας περιορίζεται αισθητά στη δημιουργική απόδοση βιωμένων στοιχείων, πραγμάτων και γεγονότων, ανακαλεί μαζί τους και τη γλώσσα, τις λέξεις, τη σύνταξη, τον τόνο με τον οποίο τα έζησε, και ανασυγκροτείται έτσι σιγά-σιγά ένας γλωσσικός κόσμος αρκετά ταιριαστός με την υπόθεση και την ατμόσφαιρα του βιβλίου.	Ε. Διάλογοι ΣΤ. “Πρώτη ύλη”
6. Τα πρόσωπα του Ζορμπά και της μαντάμ Ορτάνς σκιαγραφούνται μέσα από τις ομολογίες των ίδιων, με όση δυνατότητα αυτογνωσίας και ειλικρίνειας διέθετε το καθένα. Η μαντάμ Ορτάνς προκύπτει πιο πειστική, αντίθετα ο Ζορμπάς αρκετές φορές παραφορτώνεται και με διάφορες επικές αφηγήσεις, γι’ αυτό και δεν βγαίνει πάντοτε πέρα.	Ζ. Γλώσσα Η. Υπόθεση